

e-ISSN: 2822-4906

UFUK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
UFUK UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

UFUK UNIVERSITY
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES INSTITUTE

Yıl / Year: 12

Sayı / No: 24

Yıl / Year: 2023

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ufuksbedergi>

UFUK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

Sahibi Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Adına: Rektör: Prof. Dr. Mete DOLAPÇI	e-ISSN: 2822-4906
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Prof. Dr. Alaattin PARLAKKILIÇ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	Editörler Doç. Dr. Güner KOÇ AYTEKİN Dr. Öğr. Üyesi Vahid SINAP
Yayın Kurulu Prof. Dr. Alaattin PARLAKKILIÇ (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Mustafa KILIÇ (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Sedat Cem KARADELİ (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Habib AKDOĞAN (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Emel ERDOĞAN BAKAR (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Hakan Naim ARDOR (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi) Prof. Dr. Örsan AKBULUT (Hacettepe Üniversitesi) Prof. Dr. Müslüme NARİN (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi) Doç. Dr. Güner KOÇ AYTEKİN (Ufuk Üniversitesi)	Alan Editörleri Prof. Dr. Sedat Cem KARADELİ Doç. Dr. Ayşe Gözde İYİCİL Doç. Dr. Aslihan ERMAN ASLANOĞLU Doç. Dr. Rahşan BALAMİR BEKTAŞ Dr. Öğr. Üyesi Nurhan Hande SEVGİ Yardımcı Editörler Dr. Öğr. Üyesi Yasemin YURTOĞLU Arş. Gör. Celal Utku SEKBAN Arş. Gör. Sahra İŞIKDEMİR Dil Editörü Öğr. Gör. Nefise Oya TOKER

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Örsan AKBULUT (Hacettepe Üniversitesi) Prof. Dr. Alaattin PARLAKKILIÇ (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Habib AKDOĞAN (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. M. Nail ALKAN (AHBV Üniversitesi) Prof. Dr. Orhan AYDIN (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Hakan Naim ARDOR (AHBV Üniversitesi) Prof. Dr. Şenol BABUŞCU (Başkent Üniversitesi) Prof. Dr. Deniz BÜYÜKKILIÇ ŞEREN (AHBV Üniversitesi) Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK (AHBV Üniversitesi) Prof. Dr. Türkmen DİRDİYOK (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Ahmet Alpay DİKMEN (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Aral EGE (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN (Hacettepe Üniversitesi) Prof. Dr. Emel ERDOĞAN BAKAR (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Azize ERGENELİ (Hacettepe Üniversitesi) Prof. Dr. Sadi GÜNDOĞDU (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Nazife GÜNGÖR (Arel Üniversitesi) Prof. Dr. Adalet HAZAR (Başkent Üniversitesi)	Prof. Dr. Sedat Cem KARADELİ (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Eda KARACAN (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Raşit KAYA (ODTÜ) Prof. Dr. Mustafa KILIÇ (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Müslüme NARİN (AHBV Üniversitesi) Prof. Dr. Zehra ODYAKMAZ (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Cemal OĞUZ (Gazi Üniversitesi) Prof. Dr. Yelda Hatice ONGUN (Başkent Üniversitesi) Prof. Dr. Leyla ÖZER (Hacettepe Üniversitesi) Prof. Dr. Neşe SONGÜR (AHBV Üniversitesi) Prof. Dr. Burak TANGÖR (Hacettepe Üniversitesi) Prof. Dr. İlhan TOMANBAY (İstinye Üniversitesi) Prof. Dr. Murat Paşa UYSAL (Başkent Üniversitesi) Doç. Dr. Rahşan BALAMİR BEKTAŞ (Ufuk Üniversitesi) Doç. Dr. Çağlar DOĞRU (Ufuk Üniversitesi) Doç. Dr. Rahime Dilek KOÇAK (Ufuk Üniversitesi) Doç. Dr. Ayşe Gözde İYİCİL (Ufuk Üniversitesi)
Yerel Süreli Yayın Yayın Tarihi: 31.12.2023	

Dergimizin temel amacı; bilimsel normlara ve bilim etiğine uygun, sosyal bilimler alanında tercih edilen nitelikli ve özgün çalışmalarını yayımlayarak akademik alana katkıda bulunmaktır. Dergiye gönderilecek yazılar, derginin yazım kurallarına uygun olarak hazırlanarak değerlendirme sürecine girmek üzere <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ufuksbedergi> adresinden gönderilmelidir.

Copyright@Aralık2023

Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Tüm hakları mahfuzdur.

Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi yılda iki kez yayımlanan hakemli bir dergidir. Dergide yayımlanan makalelerin dil ve bilim sorumluluğu yazara aittir. Dergide yer alan makaleler kaynak gösterilmeden kullanılamaz. Elektronik ve mekanik (fotokopi dâhil) herhangi bir şekilde izinsiz kullanılamaz ve çoğaltılamaz.

Yönetim yeri: Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Mevlana Bulvarı No:86-88 06520 Balgat / Ankara	Tel: 0312 2044449 Faks: 0312 2872390 E-Posta: sbedergi@ufuk.edu.tr İnternet Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/ufuksbedergi
--	--

UFUK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

Yıl: 12

No: 24

Yıl: 2023

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	5
Güner KOÇ AYTEKİN	
ÖĞRETİM ELEMANLARININ BAKIŞ AÇISINDAN ÖĞRETİMDE KALİTE UNSURU.....	6-22
Melek ÇAKMAK, Yücel KAYABAŞI – Araştırma Makalesi	
ANTİK YUNAN’DA YURTTAŞ OLMAK YA DA OLMAMAK: POLİSİN İKİ YÜZÜ.....	23-34
R. Burçin YAVUZ – Teorik Makale	
YAYIM ALANI, YAZIM KURALLARI VE YAZILARIN DEĞERLENDİRME SÜRECİ.....	35-37

UFUK UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES INSTITUTE

Year: 12	No: 24	Year: 2023
----------	--------	------------

CONTENTS

PRESENTATION.....	5
Güner KOÇ AYTEKİN	
QUALITY ELEMENT IN TEACHING FROM THE PERSPECTIVE OF TEACHING STAFF.....	6-22
Melek ÇAKMAK, Yücel KAYABAŞI – Research Article	
TO BE OR NOT TO BE A CITIZEN IN ANCIENT GREECE: THE TWO FACES OF THE POLIS.....	23-34
R. Burçin YAVUZ – Theoretical Article	
GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS.....	35-37

SUNUŞ...

Üniversiteler ve akademik çevrelerce ilgi ile izlenen Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12. yılında, 24. sayısı ile yayın hayatına etkin ve verimli bir şekilde devam etmektedir. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi olarak geçmiş sayılarımızda olduğu gibi sosyal bilimler alanında yaşanan bilimsel gelişmelerin izlendiği ve özgün çalışmaların yer aldığı bu yeni sayımızda da siz değerli okuyucularımızla buluşmanın mutluluğunu ve gururunu yaşıyoruz. Dergimize göstermiş olduğunuz ilgiye en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Dergimizin 2023 yılı ikinci sayısında, farklı alanlarda yer alan iki tane bilimsel çalışma bulunmaktadır. Yazarların görüş ve ifadeleri kapsamında;

Bu sayıda yer alan ilk çalışma, “Öğretim Elemanlarının Bakış Açısından Öğretimde Kalite unsuru” adlı araştırma makalesi olup, Prof. Dr. Melek ÇAKMAK ve Dr. Öğr. Üyesi Yücel KAYABAŞI tarafından ele alınmıştır. Bu çalışmada eğitim fakültesinde görev yapan öğretim elemanlarının perspektifinden öğretimde kalite unsurunun incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel tasarımlı bu çalışmada görüşme formu hazırlanarak eğitim fakültesinde farklı alanlarda görev yapmakta olan 20 öğretim elemanından veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler üzerinde içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğretim elemanları, öğretimin kalitesi bağlamında öğretme-öğrenme ortamına sahip fiziksel öğrenci merkezli ve öğrenmeyi destekleyici, duyuşsal ve sosyal ortam olarak özelliklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar, öğrenciyi aktifleştiren öğrenci merkezli yöntemlerin kalite oluşumunda etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu noktada katılımcılar öğretim elemanının rolü için öğretime yönelik hazırlık ve öğretimsel rolleri vurgulamışlar, öğrenci rolü konusunda ise öğrenmeye yönelik bilişsel ve duyuşsal/sosyal hazırlığın önemini belirtmişlerdir.

İkinci sırada, Arş. Gör. Dr. R. Burçin YAVUZ tarafından ele alınan “Antik Yunan’da Yurttaş Olmak ya da Olmamak: Polisin İki Yüzü” adlı teorik makale yer almaktadır. Çalışmada, polisin birinci yüzü ile ikinci yüzü arasındaki farka odaklanarak, polisi oluşturan esas unsurun zorunluluklar alanına sıkıştırılan kesimler olduğu argümanı üzerinden hareket edilmiştir. Bu doğrultuda, öncelikle polisin oluşumunu irdeleyerek, polis ve yurttaşlığın birbirinden ayrılmaz kavramlar haline gelmesi üzerine tartışma yapılmış ve akabinde polis ve yurttaşlığın bu denli iç içe geçmesini sağlayan unsurun ne olduğu sorusundan yola çıkarak polisin belirgin olmayan yüzüne bakıp bu sorunun cevabını oluşturan kadınlar, metoikoslar ve köleler üzerine değinilmiştir. Bu kapsamda nihai olarak, bu iki yüzün birbirinden keskin bir şekilde ayrılmasının nasıl bu kadar doğallaştırıldığına anlaşılmaması üzerinde durulmuştur.

Bu sayımızda da Dergimize katkı sağlayan değerli araştırmacı ve bilim insanlarına, çalışmaların değerlendirme sürecinde katkı sağlayan değerli hocalarımıza, basım öncesi ve sonrasındaki hazırlıklarda özveri ile çalışan değerli tüm Üniversite personelimize en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Dergimizin okuyuculara yararlı olması dileğiyle...

Saygılarımla,
Doç. Dr. Güner KOÇ AYTEKİN
Ufuk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Editörü

ÖĞRETİM ELEMANLARININ BAKIŞ AÇISINDAN ÖĞRETİMDE KALİTE UNSURU

Melek ÇAKMAK*

Yücel KAYABAŞI**

Araştırma Makalesi

ÖZ

Yükseköğretim alanında yapılan çalışmalar ve araştırmalarda dikkat çeken konular arasında kalite olgusuna yönelik son yıllarda birçok araştırma yapılmıştır ve konu çeşitli boyutları ile incelenmiştir. Eğitim fakültelerinde öğretmen yetiştirme konusunda kaliteyi artırmaya yönelik yapılan araştırmalar bu alanda yapılması gerekenler için önemli ipuçları sunmaktadır. Bu araştırmada eğitim fakültesinde görev yapan öğretim elemanlarının perspektifinden öğretimde kalite unsurunun incelenmesi amaçlanmıştır. Yükseköğretimde kalitenin sağlanmasında öğretim elemanlarının önemli rol ve görevleri bulunmaktadır. Nitel tasarımlı bu araştırmada görüşme formu hazırlanarak eğitim fakültesinde farklı alanlarda görev yapmakta olan 20 öğretim elemanından veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler üzerinde içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğretim elemanları, öğretimin kalitesi bağlamında öğretme-öğrenme ortamının sahip fiziksel öğrenci merkezli ve öğrenmeyi destekleyici, duyuşsal ve sosyal ortam olarak özelliklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar, öğrenciyi aktifleştiren öğrenci merkezli yöntemlerin kalite oluşumunda etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu noktada katılımcılar öğretim elemanının rolü için öğretime yönelik hazırlık ve öğretimsel rolleri vurgulamışlar, öğrenci rolü konusunda ise öğrenmeye yönelik bilişsel ve duyuşsal/sosyal hazırlığın önemini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim, Kalite, Öğretim, Öğretim Elemanı, Nitel Araştırma

Yasal İzinler: Bu araştırma, Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Etik Komisyonu'nun 27.07.2023 tarih ve 14 sayılı onayı ile yürütülmüştür.

*Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, melek@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3371-4937

**Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, yucelk@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9251-4054

QUALITY ELEMENT IN TEACHING FROM THE PERSPECTIVE OF TEACHING STAFF

Research Article

ABSTRACT

In recent years, many studies have been conducted on the phenomenon of quality, which is among the notable issues in studies and research in the field of higher education, and the subject has been examined from various dimensions. Research conducted to increase the quality of teacher training in education faculties provides important clues for what needs to be done in this field. This research aims to examine the element of quality in teaching from the perspective of faculty members working in the faculty of education. Faculty members have important roles and duties in ensuring quality in higher education. In this qualitatively designed research, an interview form was prepared and data was collected from 20 faculty members working in different fields at the faculty of education. Content analysis was performed on the data obtained. According to the results of the research, faculty members stated that the teaching-learning environment, in the context of the quality of teaching, has the characteristics of a physical, student-centered, learning-supportive, affective and social environment. Participants stated that student-centered methods that activate students are effective in quality formation. At this point, the participants emphasized the preparation for teaching and instructional roles for the role of the instructor, and they stated the importance of cognitive and affective/social preparation for learning in the role of the student.

Keywords: Higher Education, Quality, Teaching, Instructors, Qualitative Research

Legal Permissions: This research was conducted with the approval of the Gazi University Ethics Committee, dated 27.07.2023, and numbered 14.

1. GİRİŞ

Yükseköğretimin temelinde, eğitim ve araştırma yer almaktadır. Yükseköğretim kurumları ülkelerin gelişiminde önemli olan bilginin üretildiği ve insan kaynaklarının yetiştirildiği kurumlardır (Gediklioğlu, 2005). Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de çağdaş yükseköğretimin temel unsuru olan üniversiteler; sosyal, ekonomik, teknolojik ve diğer alanlarda toplumsal işlevleri gerçekleştirme görevini üstlenen kurumlardır. Üniversiteler, aynı zamanda, araştırma projeleri üreten, kitlesel eğitimi en üst düzeyde gerçekleştiren, kısa süreli mesleki eğitim vererek topluma hizmet sunan kurumlar (Swhwarz ve Westerheijden, 2007) olarak da tanımlanabilir. Günümüzde her alanda olduğu gibi yükseköğretimde de önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Kalite çalışmaları bu kapsamda önemli bir yere ve role sahiptir. Küreselleşen dünyada, üniversite hizmetlerinin kalitesinin incelenmesi birçok araştırmanın (Ataman ve Adıgüzel 2019; Aziz, 2020; Şimşek vd., 2019; Taşçı ve Lapçın, 2023; Westerheijden vd., 2006) konusunu ve odağını oluşturmuş, bu bağlamda yurtiçinde ve yurtdışında yapılan çalışmalarda, yükseköğretimde kalite konusunda önemli bulgular ortaya koymuştur. Yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon, kurumun veya kurum içinden uygulanmakta olan herhangi bir programın belirli standartlara sahip olduğunu ve değerlendirme kuruluşları tarafından bu standartlara ne derece uygun olduğunu ortaya koyan süreçler bütünü, olarak açıklanabilir (Özen 2022). Yükseköğretimde kalite güvence sistemi, tüm paydaşların asgari ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde nitelikli hizmetler ortaya koyan ve paydaşlara güven veren denetim, değerlendirme ve gözden geçirme çalışmalarından (Mencet ve Akar, 2022) oluşmaktadır. Üniversitelerin kalite yönetim anlayışından yararlanması, bireylerin nitelikli yetiştirilmesi yönünden önemlidir. Bu noktada yükseköğretim kurumlarının kalite yeterlilikleri ve geliştirilmesi çalışmaları (Karahana, 2013) da ayrı bir öneme sahiptir.

Dünyada yükseköğretim kurumlarında gözlenen gelişmelerle birlikte, kalite güvencesi her zaman öne çıkan kavramlardan biri olmuştur. Bu noktada, kalitenin anlayış olarak gelişmesi ve kültürel bir uygulamaya dönüşmesi (Özer vd., 2011) önemli olmuştur. Tüm bu süreçle birlikte yükseköğretimde kalite odaklılık önemli bir olgu olarak kendini göstermiştir. Bugün her alanda olduğu gibi, yükseköğretimde de kalitenin sorgulanması, kalite yaratılması ve sürekli iyileştirilmesi konuları önem kazanmış ve gündemdeki yerini korumuştur. Yükseköğretimde kalite söz konusu olduğunda, akreditasyon, toplam kalite yönetimi gibi uygulamalar öne çıkmaktadır. Günümüzde yükseköğretim ve yükseköğretim kurumları önemli değişimler yaşamaktadır. Uluslararası öğrenci değişimi, uzaktan öğretim uygulamaları, teknolojilerinin hızlı gelişimi, yetişkin eğitimi, rekabetin artması, oluşan değişikliklere verilebilecek örneklerdir. Bununla birlikte, yükseköğretimde araştırma ve geliştirme faaliyetleri kapsamında roller de farklılaşmaktadır. Diğer taraftan yükseköğretimde izlenen eğitim politikaları ile üretimin kalitesinde sürekli bir artış gözlenmektedir (Özer, 2012). Yükseköğretimde kaliteyi artıran ve geliştiren temel faktörlerden biri de rekabettir. Rekabet, kalitenin artmasında önemli bir unsurdur ve aynı zamanda kalitenin oluşumu açısından ayrı bir öneme sahiptir. Kaliteyi geliştirmede ayrıca, akademik sistem ve sistemi oluşturan unsurların (öğrenci, öğretim elemanı ve altyapı olanakları) niteliklerinin (Uludağ vd., 2021) ayrı bir önemi vardır.

Öğretmen eğitimi, yükseköğretim sistemi içerisinde her zaman önemli bir yere sahiptir. Yükseköğretim bünyesinde yer alan eğitim kurumlarından birisi de eğitim fakülteleridir. Öğretmen yetiştiren eğitim kurumlarının dünya standartlarında eğitim verebilmesi, bu fakültelerde kalitenin artırılmasıyla ilişkilidir. Eğitim fakültelerinde öğretmen yetiştirme konusunda kaliteyi artırmaya yönelik yapılan araştırmalar (Baş ve Nural, 2023; Işık vd., 2010; Köksal, 2020; Tutkun ve Aksoyalp, 2010) bu alanda dikkat çeken değişikliklerin yapılması gerektiğine (Yüksel, 2011) işaret etmektedir. Alanyazında da sıklıkla belirtildiği üzere, yükseköğretimde kalitenin sağlanmasında öğretim elemanlarının önemli rol ve görevleri

bulunmaktadır. Etkin ve etkili öğretimi sağlamak bu roller arasında önceliklidir. Bu araştırma kapsamında, eğitim fakültesinde görev yapan öğretim elemanlarının bakış açısından öğretimde kalite unsurunun irdelenmesi ve bu konuda öğretmen eğitiminin önemli paydaşları olan öğretmen eğitimcilerinin konuyla ilgili görüşlerinin betimlenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, eğitim fakültesinde görev yapan öğretim elemanlarının öğretme-öğrenme sürecinde öğretimin kalitesine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik nitel bir araştırma niteliğindedir. Nitel araştırma daha çok bireylerin deneyimlerine, düşüncelerine ve olay/olguları yorumlamalarına (Merriam ve Tisdell, 2015) öncelik verir. Başka bir ifadeyle, deneyim, anlam ve perspektife ilişkin sorular katılımcının bakış açısından yanıtlamak için ağırlıklı olarak 'nitel' yöntemlerden yararlanır (Busetto vd., 2020). Nitel tasarımlı araştırmalar ile katılımcıların deneyimlerinin daha iyi anlaşılması mümkün olmaktadır (Rowland vd., 2019), Nitel araştırma, bireylerin deneyimlerini ortaya çıkaran bir araştırma yöntemidir. Bu kapsamda katılımcıların deneyimlerini yansıtan görüşlerini anlamaya yardımcı olan veri toplama yöntemlerinin kullanımını gerektirir (Awasthy, 2019). Nitel araştırmalarda katılımcıların deneyim ve görüşleri; gözlem, görüşme gibi çeşitli veri toplama yöntemleri kullanılarak (Yıldırım ve Şimşek, 2018) betimlenir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinde görev yapan 20 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak çalışma grubu oluşturmak için nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan amaçlı örneklem tekniğinden yararlanılmıştır. Nitel araştırmalar genellikle amaçlı bir şekilde belirlenmiş az sayıda örneklemlerle yürütülür. Nitel örneklemler bazen tek bir birey veya küçük bir grubu kapsar (Strauss ve Corbin, 2014, akt: Baltacı, 2018). Çalışma grubunun belirlenmesinde katılımcılara kolay ulaşma, eğitimde farklı alanlarda görev yapma ve farklı kıdemlere sahip olma ölçütleri dikkate alınmıştır. Tablo 1, bu araştırmanın çalışma grubunda yer alan katılımcılarına yönelik özellikleri göstermektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Özellikleri

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Bölüm/Anabilim Dalı	Kıdem
1	Erkek	EBB-Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	20 yıl
2	Kadın	EBB-Eğitim Programları ve Öğretim	30 yıl
3	Kadın	EBB-Eğitim Yönetimi	29 yıl
4	Kadın	EBB-Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	20 yıl
5	Kadın	EBB-Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	23 yıl
6	Erkek	EBB-Eğitim Yönetimi	10 yıl
7	Kadın	EBB-Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	5 yıl
8	Kadın	Temel Eğitim B.-Okul öncesi Eğitimi	8 yıl
9	Kadın	EBB-Eğitim Programları ve Öğretim	12 yıl
10	Erkek	EBB-Eğitim Programları ve Öğretim	25 yıl
11	Kadın	EBB-Eğitim Programları ve Öğretim	30 yıl
12	Kadın	Yabancı Diller Eğitimi B.-İngiliz Dili Eğitimi	16 yıl
13	Kadın	Güzel Sanatlar Eğitimi B.-Müzik Eğitimi	37 yıl
14	Kadın	Yabancı Diller Eğitimi B.-Alman Dili Eğitimi	3 yıl
15	Erkek	Yabancı Diller Eğitimi B.-İngiliz Dili Eğitimi	34 yıl

16	Kadın	Güzel Sanatlar Eğitimi B.-Müzik Eğitimi	30 yıl
17	Erkek	Güzel Sanatlar Eğitimi B.-Müzik Eğitimi	34 yıl
18	Erkek	Temel Eğitim B.-Sınıf Eğitimi	10 yıl
19	Erkek	Temel Eğitim B.-Sınıf Eğitimi	25 yıl
20	Erkek	Temel Eğitim B.-Sınıf Eğitimi	25 yıl

Tablo 1 incelendiğinde, 12 kadın, sekiz erkek öğretim elemanı çalışmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Katılımcıların Eğitim Bilimleri, Yabancı Diller Eğitimi, Güzel Sanatlar Eğitimi ve Temel Eğitim Bölümlerinde çeşitli Anabilim Dallarında görev yaptıkları görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının kıdemleri 3-37 yıl aralığında değişmektedir. On iki katılımcı 20 yıl ve üzeri, dört katılımcı 10-20 yıl arasında, üç katılımcı ise 1-10 yıl aralığında kıdeme sahiptir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Bu teknik, ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnek bir yapıda olup, iki uç arasında yer almaktadır (Aypay vd., 2014; Karasar, 1995). Sağladığı esneklik özelliğinden dolayı bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir, bunun için bir Görüşme Formu hazırlanmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme formunda sorulacak sorular hazırlanmadan önce, araştırma konusu ile ilgili ulusal ve uluslararası alan yazın taraması yapılmış olup, sonraki adımda görüşme formunda yer alması düşünülen sorular belirlenmiştir. Soruların araştırma amacına ve kapsamına uygun olup olmadığına ilişkin Eğitim Bilimleri alanından iki uzmandan görüş alınmıştır. Veri toplama aracı, öğretim elemanlarının öğretme-öğrenme sürecinde öğretimin kalitesine ilişkin görüşlerini almaya yönelik dört sorudan oluşmaktadır. Hazırlanan Görüşme Formunun (Bkz: Ek-1) katılımcılara uygulanması konusunda Gazi Üniversitesi Etik Komisyonundan gerekli izin süreci gerçekleştirilmiştir. Çalışma sürecinde araştırma ve yayın etik ilke ve kurallarına uyulmuş olup araştırma gönüllük esasına göre yürütülmüştür.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada, katılımcılardan görüşme için randevu talep edilmiş az sayıda katılımcı (n=6) yüz yüze görüşme ile, diğer katılımcılar ise programlarının yoğunluğu nedeniyle görüşme soru formunu yazılı doldurarak katılmışlardır. Yüzyüze yapılan görüşmeler için öğretim elemanlarından uygun zaman talebinde bulunulmuş, araştırmaya görüşlerini yazarak katılmak isteyen katılımcılara ise elektronik posta yoluyla görüşme formu gönderilmiştir. Görüşme sürecinde tüm katılımcılara çalışmanın konusu ve kapsamı hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Görüşme formu, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinde çeşitli bölümlerde görev yapan 60 öğretim elemanına gönderilmiştir. Gönderilen görüşme formu 20 öğretim elemanı tarafından cevaplandırılmıştır. Elde edilen veriler üzerinde “içerik analizi” yapılmış olup, elde edilen bulguların analizde izlenen aşamalar şunlardır: (1) Veriler için dosya açılarak soru bazında veri setinin analiz için hazırlanması, (2) Soru bazında veriler üzerinde kodlama işlemi ve içerik analizinin yapılması, (3) Verilerden yararlanarak ortaya çıkan kategorilerin ve kapsamlarının belirlenmesi (4) Analiz sonuçları üzerinde araştırmacılar arasında görüş birliğinin sağlanması (5) Analiz sonuçlarına dayalı olarak araştırmanın bulgularının sunumu ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2008). İçerik analizinde izlenen ilk üç aşamada çalışmanın yazarı iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı çalışılmış, dördüncü ve beşinci aşamada araştırmacılar birlikte çalışarak bireysel bireysel analiz sonuçları değerlendirilmiştir. Özetle, içerik analizi sürecinde öncelikle, öğretim elemanlarının görüşme formunda konuya ilişkin verdikleri cevaplar soru bazında okunarak analiz süreci yürütülmüştür.

Öğretim elemanlarının görüşlerinin analizinde, ifadelerin benzerliğine göre gruplamalar yapılmış, uygun olan verilerde kategoriler belirlenmiştir. Veri analizinde görüşüne başvuru olan öğretim elemanlarına kod numarası (K1, K2...) verilmiştir. Çalışmada iç geçerliği sağlamak için; öğretim elemanlarının öğretme-öğrenme sürecinde öğretimin kalitesine yönelik görüşleri öncelikle kodlanmış, ayrıca katılımcı söylemlerinden alıntılarla bu kodlar desteklenmiştir. Bulguların anlamlılığı araştırmacılar tarafından sürekli gözden geçirilerek, elde edilen bulguların tutarlılığını sağlamak için kategorileri oluşturan kavramların kendi aralarında ve diğer temalarla tutarlılığı değerlendirilmiştir. Araştırmada dış geçerliği sağlamak için, verileri toplama aracının hazırlanmasından, uygulamasına ve analiz aşamasına kadar araştırma süreci ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Yıldırım, 2011). Araştırmada bulgular tablolaştırılarak sunulmuştur, tabloların oluşturulmasında içerik analizi sonuçlarına dayalı olarak tüm detaylara yer verilmiş, ancak görüşmelerin vurgulanma sıklığını göstermek için hazırlanan her tabloda frekans ve ilgili görüşü belirten katılımcı kodlarına yer verilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmada katılımcılara ilk olarak “Öğretimin kalitesi açısından öğretme-öğrenme ortamı hangi özelliklere sahip olmalıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soru için görüşme formunda verilen cevaplar üzerinde yapılan içerik analizi sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretim Elemanlarına Göre Öğretimin Kalitesi Bağlamında Öğretme-Öğrenme Ortamının Sahip Olması Gerekli Özellikleri

Kategoriler	Kategori kapsamı	Katılımcı kodu
Fiziksel ortam (n=12)	Fiziksel ortam (oturma düzeni vd.)	1-6-7-8-9-11-12-13-15
	Teknolojik donanım	1-3-12-18
	Materyal donanımı	10-11-13-15
Öğrenci merkezli ve öğrenmeyi destekleyici ortam (n=9)	Öğrenme becerilerini destekleyici	6-15-16-17
	Aktif katılımlı	2-3-14
	Etkili geribildirim	7-14
	Farklı öğrenme stillerini destekleyici	2
	Farklı öğretim yöntemlerinin etkinliği	2
Duyuşsal ortam (n=3)	Farklı öğretim tasarımları	10
	İlgi çekici ve motive edici	2-3-15
	Destekleyici ve güvenli	2
Sosyal ortam (n=3)	Etkileşimli ve iletişimin gücü	2-9-10

Tablo 2 incelendiğinde, öğretim elemanlarının öğretimin kalitesi bağlamında öğretme-öğrenme ortamının sahip olması gerekli özelliklere yönelik görüşlerinin dört temel kategoride toplandığı görülmektedir: 1) Fiziksel ortam, 2) Öğrenci merkezli ve öğrenmeyi destekleyici ortam, 3) Duyuşsal ortam ve 4) Sosyal ortam. Bu kategoriler içinde öğretim elemanlarının öğrenme-öğretme ortamı konusunda en çok fiziksel ortama yönelik özellikleri belirttikleri görülmüştür. Fiziksel ortam kapsamında ise oturma düzeni, teknolojik donanım ve materyal donanımına yönelik özelliklere vurgu yapmışlardır. Bu soru kapsamında belirlenen bir diğer kategori “Öğrenci merkezli ve öğrenmeyi destekleyici ortam” olmuştur. Bu kategori kapsamında öğrenme-öğretme ortamının özellikleri konusunda belirtilen vurgular arasında öğrenme becerilerinin ve farklı öğrenme stillerinin desteklenmesi, aktif katılımın sağlanması, etkin geribildirim kullanılması, çeşitli öğretim yöntemlerinin kullanılması ve farklı öğretim tasarımlarından yararlanılması yer almıştır. Bu soru kapsamında öğretim elemanlarının görüşlerini yansıtan söylem örnekleri aşağıda verilmiştir.

“Öğrencinin fiziksel, sosyal, duyuşsal ve bilişsel gelişimi açısından ortamın gelişim düzeyine uygun olması, gelişimi desteklemesi ve teşvik etmesi önemlidir..” (K6)

“...Teknolojinin hızına yetişmede özellikle yükseköğretim kurumları geride kalmaktadır. Teknolojik araçlar (Moodel, vb), öğretim materyalleri (e kitaplar, videolar, bilgisayarla lab. uygulamaları, vb.) ve interaktif uygulamalar (automated intelligent tutoring vb.) ile öğrencilerimizin öğrenme deneyimleri zenginleştirilebilir. Bu noktada öğretim elemanlarının da eğitimlerle desteklenmesi gerekmektedir...”(K7)

“Öğrencinin kendini güvende hissettiği öğrenme-öğretme ortamları teknoloji destekli, yaratıcılığı geliştirici olmalı, tüm duylara hitap edebilmelidir.” (K7)

“Öğrenme ve öğretme ortamı öncelikle öğrenim düzeyine ve öğrenci ihtiyaçlarına uygun araç ve gereçler ile donanmış olmalıdır. Bu araç gereçler, kullanıcı dostu olmalı ve gerektiğinde sorunsuz erişim sağlanmalıdır. Öğrenme ortamında öğrencilere olumlu bir atmosfer sergilenmelidir. Öğrenci, bu ortamda yeni deneyimler kazanmalı, hata yapmaktan korkmamalı ve yapabildiklerine veya yapamadıklarına dair anlamlı dönütler almalıdır. Sınıf ortamı bireysel, ikili ve grup çalışmalarına izin verecek ergonomik planlara göre tasarlanmalıdır.” (K19)

Araştırmanın bu ilk soru kapsamında elde edilen bulguları, öğretim elemanlarının öğretimin kalitesi bağlamında öğretme-öğrenme ortamının sahip olması gerekli özellikler için yukarıda detayları ile verildiği üzere önemli detaylara yer veren görüşler sergilediklerini göstermektedir. İlgili araştırmalar incelendiğinde de benzer görüşlere vurgu yapan araştırmalar olduğu gözlenmektedir.

Araştırmada katılımcılara yöneltilen ikinci soru “Öğretimin kalitesi açısından öğretme-öğrenme yaklaşımları hangi özelliklere sahip olmalıdır?” olmuştur. Bu soru kapsamında yapılan içerik analiz sonucu Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretim Elemanlarının Öğretimin Kalitesi Açısından Öğretme-Öğrenme Yaklaşımlarının Özellikleri Konusunda Görüşleri

Öğretme-Öğrenme Yaklaşımlarının Özellikleri	Katılımcı Kodu
Öğrenciyi aktif kılan öğrenci merkezli yöntemler (n=6)	1-8-9-10-14-16
Düşünme becerilerini geliştiren yöntemler (n=3)	7-11-15
Konunun içeriğine ve öğrencilerin ihtiyacına göre yaklaşımlar (n=3)	3-12-13
Dikkat çeken ve motive eden yöntemler (n=3)	4-5-6-17
Etkileşimli yöntemler (n=1)	2

Tablo 3 incelendiğinde, öğretim elemanlarının öğretimin kalitesi bağlamında en çok “Öğrenciyi aktif kılan öğrenci merkezli yöntemler” vurgusu yaptıkları, bunu “Düşünme becerilerini geliştiren yöntemler”, “Konunun içeriğine ve öğrenci ihtiyacına göre yaklaşımlar” ve “Dikkat çeken ve motive eden yöntemlerin” izlediği görülmektedir. Öğretim elemanlarının bu konuda belirttikleri görüşleri yansıtan söylem örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

“Öncelikle halen maalesef birçok derste görsel bir slayt üzerinden dersler işleniyor. ... Öğrenme sürecinde öğrencinin daha aktif olacağı, öğrencinin daha önceden hazırlık yaparak geldiği ve içeriğin çeşitli film, kitap, videolarla

tartışılıp bir senteze ulaşılabileceği bir öğretme-öğrenme yaklaşımı üniversitenin amaçlarına daha çok hizmet edebilir.” (K1)

“Katılımcı ve etkileşimli öğretmen-öğrenme süreci, öğrencilerin aktif olarak katılabildiği etkileşimli bir ortamda gerçekleşmelidir. Sınıf içi tartışmalar, grup çalışmaları, beyin fırtınası gibi etkileşimli yöntemler, öğrencilerin daha aktif ve motive olmalarını sağlayabilir. Öğrencilerin teorik bilgileri pratikte kullanabilecekleri uygulamalı öğrenme deneyimleri sunulmalıdır. Proje tabanlı öğrenme saha çalışmaları, laboratuvar uygulamaları gibi yöntemler, öğrencilerin öğrenmeyi daha etkili bir şekilde içselleştirmelerine yardımcı olabilir. Öğrencilerin öğrenme hızları, ilgi alanları ve öğrenme stillerine uygun olarak bireyselleştirilmiş öğrenme yaklaşımları benimsenmelidir. Öğrenciye farklılaştırılmış materyaller ve ödevler sunularak öğrenme deneyimini keşfetmeleri sağlanabilir.” (K2)

“Öğrencilere eleştirel düşünme, problem çözme ve analitik becerilerini geliştirebilmeleri için fırsatlar sunulmalıdır.... Tüm öğrencilerin katılımını teşvik eden kapsayıcı bir yaklaşım benimsenmelidir.” (K7)

“Öğrenme yaşantısı sağlayacak, sosyalleşmeyi ve birlikte öğrenmeyi teşvik edecek farklı stratejiler kullanılmalı...” (K10)

“Öğrencilere 21. yüzyıl becerilerini kazandırma bakımından destekleyici yöntemler (eleştirel düşünme, yenilikçi, yaratıcı düşünme, yansıtıcı düşünme vb.) olmalı...” (K11)

Araştırmada katılımcılara yöneltilen bir diğer soru “Öğretme-öğrenme sürecinde öğretimde kalitenin oluşumunda öğretim elemanı ve öğrenci rolü konusunda görüşleriniz nelerdir?” olmuştur. Bu soruya yönelik yapılan içerik analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular öğretim elemanı ve öğrenci rolü açısından Tablo 4’te ayrı ayrı gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğretim Elemanlarının Öğretimde Kalitenin Oluşumunda Öğretim Elemanı ve Öğrenci Rolüne Yönelik Görüşleri

Öğretim Elemanı Rolü		
Kategoriler	Kapsamı	Katılımcı Kodu
Öğretim için hazırlık (n=5)	Derslere hazırlıklı gelmek	1,8,9,12,15
	Yeni öğrenme yöntemlerinden yararlanmak	
	Etkili değerlendirme yaklaşımlarından yararlanmak	
Öğretim Rolü (n=13)	Rehberlik etmek	1-2-3-4-5-6-7-10-12-13-14-16-18
	Geribildirim vermek	
	Motive etmek	
	Öğrencilerle etkili ve olumlu iletişim kurmak	
	Rol model olma	
	Aktif katılımı destekleyici olmak	
	Eğitim teknolojilerinden yararlanma	
	Proje hazırlamak	
	Öğrenmeye teşvik etmek	
	Etkin ve uygun öğrenme ortamı oluşturmak	
Sosyal ve Duygusal Destek sağlamak		
Alanda yetkinlik	Alanında yetkin olmak	5-17

<i>(n=2)</i>		
<i>Mesleki Gelişim</i> <i>(n=4)</i>	Kendini yenileme ve sürekli profesyonel gelişime açık olmak Entelektüel donanım	2-11-17-19
Öğrenci Rolü		
Kategoriler	Kapsamı	Katılımcı Kodu
<i>Öğrenmeye</i> <i>Bilişsel Hazırlık</i> <i>(n=11)</i>	Derslere hazırlıklı gelmek Öz düzenleme ve öz yönetim yeterlilerine sahip olma Aktif katılım sağlamak Araştırma ve proje yapma	1,2,4,5,8,9,10,12,13,14,15
<i>Öğrenmeye</i> <i>Duyuşsal/</i> <i>Sosyal Hazırlık</i> <i>ve Katılım</i> <i>(n=14)</i>	Motivasyonlu olmak Meraklı ve ilgili olmak Öğrenme sorumlulukları yerine getirmek İşbirliği ve Grup Çalışması.	1-2-3-4-6-7-8-9-11-15- 16-17-18-19

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların öğretimin kalitesinin oluşumunda öğretim elemanının rolü konusunda verdikleri görüşler genel olarak dört tema altında toplandığı belirlenmiştir: 1) Öğretim için hazırlık 2) Öğretimsel roller 3) Alanda yetkinlik ve 4) Mesleki gelişim. Bu dört kategori içinde katılımcı görüşleri en çok “öğretimsel roller” üzerinde görüş yansıtmışlardır. Bu kategoride rehberlik, rol model olma, öğrenmeye teşvik gibi birçok öğretimsel rol katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. İkinci sırada en çok görüş belirtilen kategori “öğretim için hazırlık” olmuştur. Katılımcılar bu kategori bağlamında, dersleri etkili ve nitelikli hale getirmede öğretime yönelik yapılan tasarım ve hazırlığın önemine, dikkat çekmişlerdir. Bu kapsamda katılımcı görüşlerine örnekler aşağıda yer almıştır:

“...Öğretim elemanları, öğrencilerin sosyal/duyuşsal ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalıdır. Öğrencilere destek olmak, güven ortamı yaratmak ve onların kişisel gelişimine katkıda bulunmak, öğretimde kaliteyi arttıran önemli unsurlardır.” (K2)

“...Öğretmen elemanları, kendilerini sürekli olarak geliştirmeye açık olmalı ve yeni eğitim yaklaşımları, araçları (Web 2.0 araçlarını kullanmayı öğrenmek gibi) hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Bu öğretim kalitesini artırmak için önemlidir. Öğretmen elemanlarının bu rolleri öğrenme öğretme süreci içinde kalitenin oluşmasına katkıda bulunabilir. Öğretmenlerin tutkulu, motive edici ve öğrenci odaklı bir yaklaşım benimsemesi öğrencilerin daha etkili ve anlamlı bir öğrenme deneyimi yaşamalarına yardımcı olur.” (K9)

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların öğretimin kalitesinin oluşumunda öğrenci rolü konusunda verdikleri görüşler ise genel olarak iki temel tema altında toplanmıştır: 1) Öğrenmeye Bilişsel Hazırlık 2) Öğrenmeye Duyuşsal/ Sosyal Hazırlık ve Katılım. Bu iki kategori içinde katılımcı görüşleri en çok ikinci kategoride yoğunlaşmıştır. Bu kategoride katılımcılar tarafından özellikle “öğrencilerin öğrenmeye yönelik motivasyonu ve sorumluluk sahibi olmaları” özelliklerinin önemi ifade edilmiştir. Bu kapsamda katılımcı görüşlerinden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Öğrencilerin grup çalışmaları ve iş birliği yaparak öğrenmeleri, sosyal becerilerini geliştirmelerine ve farklı bakış açılarından öğrenmelerine olanak tanıyabilir.” (K6)

“Öğrencinin kendine ve öğretim sürecine dair farkındalığının yüksek olması gerekmektedir. Öğrenme hedeflerinin farkına varmalı, bu hedeflere ulaşmak için hem paydaşlar ile iş birliği içerisinde hem de bireysel stratejiler geliştirmelidir. Öğrenme sürecinin temelinde kendisi olduğunu bilmeli, öğrenme sorumluluğu kazanmalıdır.” (K19)

Araştırmada katılımcılara yöneltilen son soru “Öğretimde kaliteyi artırmaya yönelik görüş ve önerileriniz nelerdir?” olmuştur. Bu soru kapsamında belirtilen önerilerden örnekler aşağıda verilmiştir. Öğretim elemanları görüşlerinde farklı noktalara işaret etmişler, öğretimde kalite açısından ortamın desteklenmesi, sürekli gelişmelerin öğretime yansıtılması ve değerlendirilmesi, etkili planlama gibi hususlara değinmişlerdir.

“Öğretim elemanın kendi akademik gelişmelerinin desteklenebileceği fırsatların ve ortamın öğretimde kalitenin artırılması açısından destekleyici olduğunu düşünüyorum.” (K4)

“Hem öğretim elemanı hem öğrenci iş birliği içerisinde olmalıdır, sık sık içerisinde bulunulan süreç, yöntemler değerlendirilerek, güncel bilgiler, çalışmalar, örnekler, yöntemler takip edilmeli ve sürecin içine dahil edilmelidir.” (K8)

“Öğretimde kaliteyi arttırmak tüm öğrenme öğretme sürecini etkili biçimde planlaması ve uygulaması gereken öğretmenin nitelikleri ve çabası ile yakından ilişkilidir. ...Bunlar dışında okulun sahip olduğu imkanlar, sınıflardaki imkanlar da kalite açısından önemli unsurlardır. Bu açıdan kalitenin artırılması öğretmen yeterliklerinin sürekli olarak geliştirilmesini gerektirdiği kadar, fiziki imkanların ve diğer paydaşların desteğini de gerektirmektedir. ...” (K9)

“...Okul içi ve dışı zengin öğrenme ortamları oluşturulmalı, sosyal ve kültürel etkinlikler artırılmalı, öğrencinin kendisini gerçekleştirmesine destek olunmalıdır, ...” (K11)

“Öğretimde kaliteyi arttırmak, kampüs yaşamı içerisindeki her anı eğitim-öğretime hizmet edecek bir anlayışla planlamaktan geçer...” (K15)

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Herhangi bir eğitim sisteminin kalitesinde yükseköğretimin kalitesinin rolü büyüktür (Sultana, 2009). Dünyada üniversiteler öğretim ve araştırmayı temel görevleri olarak görmektedir (Rodríguez ve Rubio, 2016). Bu noktada bu yönlerini geliştirme arayışları da süreklilik göstermektedir. Yükseköğretimde öğretim ve öğrenme kalitesinin değerlendirilmesi ve sürekli iyileştirilmesi, sürekli endişe duyulan bir konu (Martens ve Prosser, 1998) olmuştur. Yükseköğretim kurumlarının kalite yeterliliklerinin tespiti ve geliştirilmesi çalışmaları, kurum işleyişine ve kaliteli hizmetlerin sürekliliğine önemli katkılar sağlamaktadır. Bununla birlikte yükseköğretimde kalite birçok unsuru kapsayan çok yönlü bir kavramdır. Kaliteli öğretim için kesin bir model de yoktur, bununla birlikte öğretim terimi öğretim-öğrenme ortamında çeşitli entegre faaliyetleri gerektirir. 'Kalite', bireysel öğrenci performansı, eğitim programının çıktıları, öğrencinin öğrenme deneyimi, ya da öğretim gibi çeşitli boyutları kapsayan (Maharaj & Ramnundlall, 2017) ya da söz konusu boyutlarla ilişkili bir terimdir. Özetle, öğretim kalitesi yükseköğretimde önemli bir faktördür (Daumiller vd., 2023) ve bu konuda araştırmacılar tarafından yapılandırılmış birçok araştırma (Grácio vd., 2023; Mamites, 2022; Netshifhefhe vd., 2016; Parpala ve Postareff, 2021) olmuştur.

Öğretmen eğitimi kapsamında da kalite olgusu üzerinde yapılmış araştırmalar (Gore vd., 2017; Hamutoğlu vd., 2020; Singh vd., 2021; Tor, 2017) olmakla birlikte, doğrudan öğretim elemanlarının öğretimde kalite ögesine yönelik görüşlerinin belirlendiği çalışmalar nadir görünmektedir. Alanyazında çalışmalar daha çok etkili öğretmen özellikleri üzerinde yoğunlaşmış olup, bu konuda öğretim elemanları ya da öğretmen adaylarının görüşlerine sıklıkla başvurulmuştur. Bununla birlikte öğretimde kalite ya da öğretmen eğitiminde kalite çok boyutlu bir kavramdır. Alan yazında kaliteli öğretimin net bir tanımının olmadığı görülmekle birlikte, kaliteli öğretimin iyi öğretim ile başarılı öğretimin birleşimi olduğu belirlenmiştir (Adams vd., 2022). Bununla birlikte birçok çalışmada (Taştan ve Yılmaz, 2022) kalite, kalitenin nasıl belirleneceği, kalitenin boyutları gibi boyutları ile konu incelenmiştir.

Bu araştırma eğitim fakültesinde görev yapan öğretim elemanlarının perspektifinden öğretimde kalite unsurunun incelenmesini amaçlamıştır. Nitel tasarımlı araştırmada görüşme formu hazırlanarak veriler toplanmış, veriler üzerinde içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulguları önceki bölümde detaylı olarak verilmiştir. Çalışmanın temel sonuçları şu şekilde özetlenebilir:

- Öğretim elemanları, öğretimin kalitesi bağlamında, öğretme-öğrenme ortamının sahip olması gerekli özellikler için; fiziksel ortam, öğrenci merkezli ve öğrenmeyi destekleyici ortam, duyuşsal ortam ve sosyal ortam odaklı görüşler belirtmişler, özellikle fiziksel ortama yönelik özellikleri vurgulamışlardır. Öğretim elemanları, ayrıca, öğrenciyi aktif kılan öğrenci merkezli ve düşünme becerilerini geliştiren yöntemlerin etkili olduğunu belirtmişlerdir.
- Öğretim elemanları, öğretimin kalitesinin oluşumunda öğretimin rolü konusunda öğretime yönelik hazırlık ve öğretimsel rolleri öne çıkaran görüş bildirmişlerdir. Öğrenci rolü konusunda ise öğrenmeye yönelik bilişsel hazırlık ve duyuşsal/sosyal hazırlığın önemini belirtmişlerdir.

Alanyazında araştırma sonuçlarını destekleyen çeşitli araştırmalar mevcuttur. Örneğin, nitel tasarımlı araştırmalarında Bozpolat ve diğerleri (2016), öğretim elemanlarının kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerine yönelik olarak üniversite öğrencileri ve öğretim elemanlarından görüş almışlar ve en çok anlatım, soru-cevap, tartışma, problem çözme yöntemlerinin kullanıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Öğreticilerin bilgiyi aktarma rolü öğrenenlerin akademik performansı açısından önemlidir. Bu noktada öğreticiler tarafından sunulan öğretimin niteliği de önem kazanmaktadır (Adams vd., 2022). Öğretim kalitesine yönelik tanımlar zaman içinde gelişmiştir (Darling-Hammond, 2021) ve farklı unsurları kapsayacak biçimde araştırmacılar tarafından açıklanmıştır. Öğretim artık sadece akademik ihtiyaçlara yönelik değil, öğrencilerin çeşitli sosyal ve duyuşsal ihtiyaçlarını da karşılamaya yönelik bir kapsamda ele alınmaya başlanmıştır. Üniversite öğrencilerinin yükseköğretimde kalite göstergelerine ilişkin görüşlerini betimlemek üzere Can (2021) tarafından yapılan ve nicel olarak tasarlanan bir diğer çalışmada katılımcılar yükseköğretimdeki en önemli kalite göstergeleri olarak tesisler, kütüphane ve teknoloji merkezleri, yönetim, öğretme-öğrenme süreci, bilimsel ve sosyal etkinlikler, öğrenciler ve öğretim elemanı olarak belirtmişlerdir. Wittek ve Oslo (2013) İskandinavya'da yükseköğretimde disiplin bağlamında öğretme ve öğrenme uygulamaları arasındaki etkileşimi incelemişlerdir. Araştırma sonuçları, yüksek lisans programlarında kaliteli öğretme ve öğrenmenin nasıl oluşturulduğuna yönelik olarak, arasında öğrencilerin öğrenme ortamı, öğretme süreci, öğretme stili, öğrencilerin öğrenme anlayışları ve katılımlarının da bulunduğu altı öge belirlemişlerdir. Benzer biçimde Vaclavik ve diğerlerinin (2022) Çek üniversitelerinden birinde yüksek lisans öğrencilerinin öğretme ve öğrenme yöntemlerinin kalitesine yönelik bakış açısını inceledikleri çalışmalarında ulaşılan sonuçlar arasında,

öğrencilerin aktif öğrenmeyi sağlayan öğretim yöntemlerini tercih etmeleri sonucu dikkat çekicidir.

Bu araştırma kalite çalışmaları kapsamında olup, öğretimde kaliteyi öğretim elemanları bakış açısından sorgulayan ve bir üniversitenin eğitim fakültesinde görev yapan ve araştırmaya katılım konusunda gönüllülük gösteren 20 öğretmen eğitimcisinin görüşlerine dayalı hazırlanmıştır. Yeni yapılacak araştırmalarda konu daha çok detayı yansıtabilmek için kapsamlı olarak tekrarlanabilir. Ayrıca bu araştırmada yöntemsel olarak sadece görüşme formu kullanılarak ve görüşme yapılarak veriler toplanmıştır. Yapılacak yeni çalışmalarda anket gibi nicel yöntemler kullanılarak çok sayıda katılımcıya ulaşılabilir ya da gözlem ve diğer tekniklerden yararlanılarak veri seti zenginleştirilebilir. Öğretimde kalite boyutu kalite çalışmaları kapsamında önemli bir yere sahiptir. Spesifik olmakla birlikte, bu boyutta elde edilen verilerin değerlendirilmesi ve dikkate alınması öğretmen eğitimi programları açısından da değerli olacaktır. Araştırma sonuç ve önerileri ile bu konuda çalışmayı düşünen araştırmacılara yönelik önemli ipuçları sergilemektedir. Yükseköğretimde kalite temalı alanda var olan ve yapılacak yeni çalışmaların, bu alanda yapılacak gelişme ve yenilikler açısından da ayrı bir önem taşıyacağı açıktır. Bu araştırma sonuçları, öğretim elemanlarının öğretimde kalite ve kaliteyi artırmaya yönelik görüşlerinin oldukça dikkat çekici ve önemli detaylara işaret ettiğini ortaya koymaktadır. Son olarak, öğretim sürecinde aktif rol üstlenen öğretim elemanlarının öğretimde kalite konusuna yönelik görüşlerinin kapsamlı yapılacak araştırmalar temelinde incelenmesi ve kalite çalışmaları çerçevesinde dikkate alınması, aynı zamanda uygulama sürecine yansıtılması, bu konuda yapılan çalışmalara önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Adams, F., Quainoo, E.A. & Opoku, E. (2022). Research publish journals what makes quality teaching? review of related literature, *International Journal of Social Science and Humanities Research*, 10(2), 409-413. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6602052>
- Ataman, O. ve Adıgüzel, A. (2019). Yükseköğretimde kalite algısı: Düzce üniversitesi örneği, *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(15), 39-56.
- Awasthy, R. (2019), Nature of Qualitative Research, Subudhi, R.N. & Mishra, S. (Ed.) *Methodological Issues in Management Research: Advances, Challenges, and the Way Ahead*, Emerald Publishing Limited, Leeds, 145-161. <https://doi.org/10.1108/978-1-78973-973-220191010>
- Aziz, A. (2020). Türkiye’de yükseköğretimde kalite güvencesi ve iletişim eğitimi akreditasyonu. *Yeni Yüzyıl’da İletişim Çalışmaları*. 1(1), 12-29.
- Baltacı, A. (2018) Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Baş, H. & Nural, E. (2023). Türkiye’de öğretmen yetiştirme uygulamalarında yaşanan sorunların belirlenmesi ve çözüm önerilerine ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim Bilim ve Araştırma Dergisi*. 4(1), 16-46.
- Bozpolat, E., Uğurlu, C.T., Usta, G. H. & Şimşek, A.S. (2016). Öğrenci ve öğretim elemanlarının öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin görüşleri: nitel bir araştırma, *Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 83-95. <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.690>
- Busetto, L.; Wick, W. & Gumbinger, C. (2020) How to use and assess qualitative research methods, *Neurological Research and Practice*, 2(14). <https://doi.org/10.1186/s42466-020-00059-z>
- Can, E. (2021). Öğrenci görüşlerine göre yükseköğretimde kalite göstergeleri (Kırklareli Üniversitesi örneği), *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 8(1), 54-71. <https://doi.org/10.21666/muefd.754193>
- Darling-Hammond, L. (2021). Defining teaching quality around the world, *European Journal of Teacher Education*, 44(3), 295-308. <https://doi.org/10.1080/02619768.2021.1919080>
- Daumiller, M., Janke, S., Hein, J., Rinas, R., Dickhäuser, O. & Dresel, M. (2023). Teaching quality in higher education: Agreement between teacher self-reports and student evaluations. *European Journal of Psychological Assessment*, 39(3), 176-181. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000700>
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa Birliği sürecinde Türk eğitim sistemi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Mersin Üniversitesi Dergisi*, 1(1), 66-80.
- Gore, J., Lloyd, A., Smith, M., Bowe, J., Ellis, H. & Lubans, D. (2017). Effects of professional development on the quality of teaching: results from a randomised controlled trial of quality teaching rounds, *Teaching and Teacher Education*, 68, <https://doi.org/10.1016/j.tate.2017.08.007>.

- Grácio L, Aguiar H, Pires H. & Carapeto MJ (2023). Teaching and quality of teaching: Conceptions of higher education professors in Sao Tome and Principe. *Front. Educ.*,8,1144147. <https://doi.org/10.3389/educ.2023.1144147>
- Hamutoğlu, N. B. & Yılmaz Özden, Ş. & Elmas, M. (2020). Öğretmen eğitimi kalite geliştirme çalışması: CAEP ve teknoloji entegrasyonu. *Turkish Studies-Education*, 15(4), 2671-2690. <https://dx.doi.org/10.47423/TurkishStudies.4440>
- Işık, A., Çiltaş, A. & Baş, F. (2010). Öğretmen yetiştirme ve öğretmenlik mesleği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (1), 53-62.
- Karahan, M. (2013). Yükseköğretim kurumları kalite yeterliliklerinin öğrenci memnuniyeti ve sürdürülebilirlik açısından incelenmesi: İnönü Üniversitesi Malatya MYO uygulaması. *Dicle Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(3), 1-9.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi. (15. baskı)*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Köksal, H. (2020) Yükseköğretimde kalite arayışları ve bir yöntem önerisi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 58-63.
- Maharaj, R. & Ramnundlall, J. (2017). Interrogating quality teaching in higher education, *International Journal of Economics, Business and Management Research*, 1(02).
- Mamites, I., Porferio, A., Sitoy, R., Atibing, N. M., Almerino, J. G., Cebe, D., Ybañez, R., Tandag, J., Villaganas, M. A., Lumayag, C., Plando, D., Añero, M., Acebes, H. M., Maturan, F., Evangelista, S. S., Aro, J. L., Himang, C. & Ocampo, L. (2022). Factors influencing teaching quality in universities: analyzing causal relationships based on neutrosophic DEMATEL", *Education Research International*, 2022(16), <https://doi.org/10.1155/2022/9475254>
- Martens, E. & Prosser, M. (1998). What constitutes high quality teaching and learning and how to assure it. *Quality Assurance in Education*, 6(1) 28-36. <https://doi.org/10.1108/09684889810200368>
- Mencet, Sipahi D. & Akar, N. (2022). Kalite aktörlerinin yükseköğretimde sürdürülebilir kaliteye ilişkin görüşleri üzerine bir durum çalışması, *Erciyes Akademi*, 36(1), 103-123. <https://doi.org/10.48070/erciyesakademi.1030275>
- Merriam, S. B. & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. John Wiley ve Sons, Inc.
- Netshifhefhe, L., Nobongoza, V. & Maphosa, C. (2016). Quality assuring teaching and learning processes in higher education: a critical appraisal, *Kamla-Raj, J Communication*, 7(1), 65-78.
- Özer, M., Gür, S. & Küçükcan, T. (2011). Kalite güvencesi: Türkiye yükseköğretimi için stratejik tercihler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 1(2), Özel Sayı, 59-65.
- Özer, M. (2012). Türkiye'de yükseköğretimin yeniden yapılandırılması ve kalite güvence sistemi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 2(Özel Sayı), 19-23.
- Özen, E. (2022). Yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon. *Açık ve Uzaktan Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi-AUAd*, 8(1), 87-93.

- Parpala, A. & Postareff, L. (2021). Supporting high-quality teaching in higher education through the HowUTeach selfreflection tool. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 23(4), 61-67.
- Rodríguez, R. & Rubio, G. (2016). Teaching quality and academic research, *International Review of Economics Education*, 23, 10-27. <https://doi.org/10.1016/j.iree.2016.06.003>.
- Rowland, A.A., Dounas-Frazer, Ríos, L., Lewandowski, H.J. & Lisa A. Corwin, L.A. (2019) Using the life grid interview technique in STEM education research, *International Journal of STEM Education*, 6(32). <https://doi.org/10.1186/s40594-019-0186-z>.
- Sakarya, M. C. (2006). *Yükseköğretimde öğrenciye yönelik hizmet kalite ölçülmesi: Akdeniz Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Schwarz, S. & Westerheijden, D. F. (2007). *Accreditation and evaluation in the European higher education area* (pp.ix-xii). Springer.
- Singh, P., Hoyte, F., Heimans, S. & Exley, B. (2021). Teacher quality and teacher education: A critical policy analysis of international and Australian policies. *Australian Journal of Teacher Education*, 46(4). <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2021v46n4.1>
- Sultana, N. (2009). The higher the quality of teaching the higher the quality of education, *Contemporary Issues In Education Research*, Third Quarter, 2(3).
- Şimşek, H., İslim, Ö.F. & Öztürk, N. (2019). Yükseköğretimde kalite arayışında bir gösterge olarak öğrenci memnuniyeti: bir ölçek geliştirme çalışması. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(3), 380-395.
- Taşçı, D. & Lapçın, H. (2023). Yükseköğretimde kalite güvencesi sistemi: Kurumsal akreditasyon raporları üzerinden bir değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 1-16.
- Taştan, K. & Yılmaz S. (2022). Kalite yönetimi uyma ölçeğinin yükseköğretim için işlemselleştirilmesi: Yükseköğretimde kalite yönetimi uyma ölçeği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 12(3), 573-587. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1110795>
- Tor, D. (2017). Important physical characteristics for quality teacher education: The delphi study. *Erciyes Journal of Education*, 1(2), 23-33.
- Tutkun, Ö.F.& Aksoyalp, Y. (2010) 21. yüzyılda öğretmen yetiştirme eğitim programının boyutları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 361-371.
- Uludağ, G., Bora, M. & Çatal, S. (2021) Türk yükseköğretiminde kalite güvencesi sistemi ve öğrenci katılımının önemi. *Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi*, 1(1), 91-111.
- Vaclavik, M., Tomasek, M., Cervenkova, I. & Baarova, B. (2022). Analysis of quality teaching and learning from perspective of university students. *Educ. Sci.* 12, 820. <https://doi.org/10.3390/educsci12110820>
- Westerheijden, D. F., Hulpiau, V. & Waeytens, K. (2006). *Lines of change in the discourse on quality assurance: an overview of some studies into what impacts improvement*. 28TH

Annual EAIR Forum 2006: Who runs higher education in a Competitive World?-
University LUISS Guido Carli, Rome, Italy.

Wittek, L. & Oslo, H. (2013). Quality teaching and learning as practice within different disciplinary discourses, *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 25(3), 275-287.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, N. (2011) Okul müdürlerinin motivasyonları üzerine nitel bir inceleme. *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 71-85.

Yöntem, E. & Mazman, İ. (2023). Uluslararası bakış ile yükseköğretimde kalite gelişimi. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi (JEBPIR)*, 9(1), 37-49.

Yüksel, S. (2011). *Türk üniversitelerinde eğitim fakülteleri ve öğretmen yetiştirme*. Pegem Akademi.

Ek 1: Veri toplama formu

ANKET

Bu araştırma öğretim elemanlarının öğretim-öğrenme sürecinde öğretimin kalitesine ilişkin görüşlerini belirlemek, amacıyla tasarlanmıştır. Araştırmaya sağlayacağınız katkı için teşekkür ederiz.

Araştırmacılar

Bölüm/Bilim Dalı (Lütfen belirtiniz):.....

Mesleki kıdem (yıl olarak lütfen belirtiniz):.....

SORULAR

1-Öğretimin kalitesi açısından öğretim-öğrenme ortamı hangi özelliklere sahip olmalıdır?

2- Öğretimin kalitesi açısından seçilecek öğretim-öğrenme yaklaşımları hangi özelliklere sahip olmalıdır?

3-Öğretim-öğrenme sürecinde öğretimde kalitenin oluşmasında;

a-olumlu katkı sağladığını düşündüğünüz unsurlar nelerdir?

b-bu oluşuma engel olduğunu düşündüğünüz unsurlar nelerdir?

c-öğretim elemanının rolü nedir?

d- öğrencinin rolü nedir?

4-Öğretimde kaliteyi artırmaya yönelik görüş ve önerileriniz nelerdir?

ANTİK YUNAN'DA YURTTAŞ OLMAK YA DA OLMAMAK: POLİSİN İKİ YÜZÜ

R. Burçin YAVUZ*

Teorik Makale

ÖZ

Günümüzde kuramsal olarak siyasetin, birtakım kavram ve değerlere ilişkin referans noktalarından inşa edildiği söylenebilir. Kuşkusuz, inşa serüveninde modernleşme, bir milat olarak karşımızda durmaktadır. Bu doğrultuda, öncelikle, Rönesans'ın “yeniden doğuş”u Antik Yunan ve Roma kültürüne dair birtakım kavram ve değerlerin canlandırılması ile ilgili olmuş, Rönesans'ın kapıyı açtığı modernleşme ise iktidarın dünyevileşmesi çerçevesinde demokrasi, yurttaşlık gibi kavramların ön plana çıktığı bir sürece işaret etmiştir. Böylece demokrasi ya da yurttaşlıktan söz edildiğinde Antik Yunan karşımızda ideal bir örnek olarak belirmektedir. Antik Yunan'ın bir referans noktası haline gelmesinin başlıca sebebinin, yetkin siyasal birimler olan kent devletleri yani *polis*ler olduğu söylenebilir. Antik Yunan *polis*lerinde, diğer kent devletlerinden farklı olarak, tüm yurttaşların devlet yönetimine ilişkin söz sahibi olması sağlanmakta, bu suretle *polis*, yurttaşların kendilerini gerçekleştirebilecekleri biricik birim olarak kutsallaştırılmaktadır. Bu sayede Antik Yunan kent devletleri, yurttaş ve *polis*in özdeşleştiği bir toplumsal biçim olarak karşımıza çıkmaktadır. Ne var ki idealleştirilen siyasal birimler olarak *polis*lerin, siyasetten mahrum edilenlerden oluşan farklı bir yüzü bulunur ki iyi yurttaş, iyi toplum ve iyi devlet oluşabilsin. Bu bağlamda, *polis*in çok konuşulmayan ikinci yüzünün, *polis*in “başarı”ındaki esas unsur olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Polis, Demokrasi, Yurttaşlık, Yurttaş Olmayanlar, Isegoria

Yasal İzinler: Çalışmada, yalnızca kamuya açık bilgiler kullanması ve insandan veri toplanılmaması sebebiyle, etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.

*Arş. Gör. Dr., Ufuk Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, rabiaburcin.yavuz@ufuk.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6411-3931

TO BE OR NOT TO BE A CITIZEN IN ANCIENT GREECE: THE TWO FACES OF THE POLIS

Theoretical Article

ABSTRACT

Today, it can be said that politics is theoretically constructed from reference points related to certain concepts and values. Undoubtedly, modernization is a milestone in this construction journey. In this direction, firstly, the “rebirth” of the Renaissance has been related to the revival of some concepts and values of Ancient Greek and Roman culture, and the modernization that the Renaissance opened the door to has pointed to a process in which concepts such as democracy and citizenship, within the framework of the secularization of power, have come to the forefront. Hence, when one speaks of democracy or citizenship, Ancient Greece is exemplified as an ideal paradigm. It can be said that the main reason why Ancient Greece has become a reference point is the competent political units, namely the city-states or *poleis*. In the Ancient Greek *poleis*, unlike other city-states, all citizens were given a say in state governance, thereby sanctifying the *polis* as the unique unit where citizens could realize themselves. In this manner, the Ancient Greek city-states emerge as a social form where the citizen and the *polis* are identified with each other. However, as idealized political units, the *poleis* have a different side consisting of those deprived of politics so that a good citizen, a good society, and a good state can be formed. In this context, it can be said that the second, less-discussed face of the *polis* is the essential element in the “success” of the *polis*.

Keywords: Polis, Democracy, Citizenship, Non-Citizens, Isegoria

Legal Permissions: The study is among the studies that do not require ethical committee approval, since it only uses publicly available information, and no data is collected from humans.

1. GİRİŞ

Modern siyasi düşüncenin gelişiminde vazgeçilmez bir referans noktası olarak karşımıza daima Antik Yunan çıkmaktadır. Modernleşme sürecinin köşe taşlarından olan Rönesans döneminde, “yeniden doğuş”u amaçlanan unsurlar olarak Antik Yunan ve Roma değerleri, kurumları, başarılarından sürekli olarak söz edilir. Bu bağlamda günümüzde siyaset bilimi literatüründe yer alan birçok kavramın en saf, en bozulmamış biçimlerinin Antik Yunan’ın sosyal-siyasal birimleri olan *polis*lerde var olduğuna dair görüşün, akademik dünyada azımsanamayacak ölçüde taraftarı olduğu söylenebilir. Peki Antik Yunan’da hakikaten bu kadar “kusursuz” bir işleyiş söz konusu mudur? Yoksa bu eğilim *polis*in idealize edilmesi üzerinden bir inşa çabasına mı işaret etmektedir?

Bu soruya tatmin edici bir cevap verebilmek için, öncelikle Antik Yunan kent devletleri olarak tanımlanabilecek *polise* odaklanmak gerektiği düşünülmektedir. Kökleri MÖ 12. yüzyıla dayanan *polis*, özellikle MÖ 8. yüzyıl ile birlikte hızlı bir gelişim sürecine girmiştir. Kuşkusuz *polis* dışında farklı coğrafi bölgelerde farklı kent devletleri bulunmaktadır. Bu noktada, *polis*in bir kent devleti olmanın ötesinde daha farklı bir siyasi birimi ifade etmesinin nedenine odaklanmak, çalışma açısından önemli görülmektedir. Farklı coğrafyalarda bulunan kent devletleri bir süre sonra bağımsızlıklarını yitirerek, merkezi imparatorluklara dahil olurken, *polis* yetkin ve uzun soluklu bir siyasi birim olarak varlığını sürdürmüştür.

Öncelikle, 8. yüzyıldan itibaren çehresi değişen ve gelişen Antik Yunan’da, bu gelişimi tetikleyen sürekli savaş ve belirsizlikler ortamı söz konusudur. Böyle bir ortamda her *polis*in farklı bir gelişim çizgisine ve kendine özgü dinamiklere sahip olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. *Polis*lerin spesifik birimler şeklinde farklı siyasal mekanizmalara sahip olduğu şerhiyle birlikte Antik Yunan siyasi düşünüşüne ilişkin bir genelleme yapılacak olursa, *polis*in “başarısı”nın altında yatanın yurttaşlık ve demokrasi düşüncesi olduğu söylenebilir. Antik Yunan *polis*lerinde, özellikle MÖ 6. yüzyılın başlarında yurttaşlık statüsünün genişlemesinin, yurttaşlar arasında yöneten-yönetilen ayrımının ortadan kaldırılması olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Her ne kadar toplum, yurttaşlık statülerine göre bölünerek, her yurttaşın farklı siyasal hak ve yetkilere sahip olduğu bir sisteme dayansa da temelde yurttaşlar, *polis* yönetimine ilişkin fikir beyan etme hakkı taşımaktadır. Antik Yunan’ın demokrasi ve yurttaşlık açısından Batı siyasi düşüncesi için referans unsuru oluşturmasının temel sebebinin de *polis*in bu ilk yüzü olduğunu söylemek mümkündür. Toplumsal düzeyde belli eşitsizlikler olsa da tüm yurttaşlar toplumsala dahildir. Bunun yanında ise toplumsal düzeyde yer almalarına izin verilmeyen kesimler bulunmaktadır. Toplumsal düzeye erişebilmek için, özgür olmalarının yeterli olmadığı kadınlar ve *metoikos*lar ile özgür olmayanlar yani köleler, *polis*in zorunluluklar alanı diyebileceğimiz ikinci yüzünü oluşturmaktadır.

Çalışmada, *polis*in birinci yüzü ile ikinci yüzü arasındaki farka odaklanılarak, *polisi* oluşturan esas unsurun zorunluluklar alanına sıkıştırılan kesimler olduğu argümanı üzerinden hareket edilecektir. Bu doğrultuda, öncelikle *polis*in oluşumu irdelenerek, *polis* ve yurttaşlığın birbirinden ayrılmaz kavramlar haline gelmesi üzerine tartışılacaktır. Akabinde, *polis* ve yurttaşlığın bu denli iç içe geçmesini sağlayan unsurun ne olduğu sorusundan yola çıkılarak, *polis*in belirgin olmayan yüzüne bakılıp bu sorunun cevabını oluşturan kadınlar, *metoikos*lar ve köleler üzerine eğilinecektir. Nihai olarak ise, bu iki yüzün birbirinden keskin bir şekilde ayrılmasının nasıl bu kadar “doğallaştırıldığı” anlaşılmaya çalışılacaktır.

2. POLİSİN BİRİNCİ YÜZÜ: POLİS ve YURTTAŞLIK

Batı siyasi düşüncesinin gelişimi açısından milat olarak kabul edilen Antik Yunan'ın, siyasi düşünce tarihi literatüründe sahip olduğu özgün ve önemli konumun kuşkusuz birçok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlere kaynaklık edebilecek başlıca faktörün ise Antik Yunan şehir devleti ya da kent devleti olarak adlandırılan *polis* olduğunu söylemenin abartılı bir ifade olmayacağı düşünülmektedir. *Polis* sözcüğü, Batı'dan dilimize giren bir kavram olan “politika” sözcüğünden gelir (Atayman, 2005). Öncelikle, Antik Yunan *polis*lerinin hem şehir devleti hem de kent devleti olarak sıkça tanımlanmasından yola çıkılacak olursa, şehir ve kenti birbirlerinin yerine kullanmanın bizi hatalı bir başlangıca götüreceği söylenebilir. Yalçınkaya'nın ifade ettiği üzere, şehir ve kent anlamsal olarak birbirini karşılayan sözcükler değildir. Kentin, şehirden daha kadim bir kavram olarak tarihinin insanlık tarihi kadar eski olduğunu, şehir kavramından farklı olarak kentin varlığı için uygarlık ya da siyasetten bahsetmeye lüzum olmadığını belirten Yalçınkaya, *polis*in karşılığı olarak kent devletinin kullanılmasının daha uygun düşebileceğini ifade eder (Yalçınkaya, 2015).

Antik Yunan *polis*lerinin yüzyıllarca mevcudiyetlerini koruyabilmelerinin temel sebepleri Ağaoğulları'nın ifade ettiği üzere, “yetkin siyasal toplum mitosunu” ile sarmalanmış olmaları ve polisleri kendi bünyelerine dahil edecek merkezi bir yönetimin belli şartlar çerçevesinde ortaya çıkamamasıdır (Ağaoğulları, 2013). Bu noktada, *polis* ile kent devletinin tam olarak aynı şey olmayacağı, *polis*in kent devletini aşacak bir kompleks siyasi yapılanmaya işaret ettiği söylenebilir. Ağaoğulları ve Yalçınkaya'nın izinden gidilerek, *polis*in Antik Yunan'a has bir sürece işaret etmesi sebebiyle *polis* sözcüğüne bir karşılık aramak yerine sözcüğün kendisini kullanmanın daha anlamlı olacağı düşünülmektedir (Ağaoğulları, 2013; Yalçınkaya, 2015). Antik Yunan'da *polis*in taşıdığı anlam örneklendirilirken ölüm cezasına çarptırılmasına rağmen kaçmayı reddedip kendisine verilen cezayı kabul eden Sokrates'ten sıkça söz edilir. Platon, kaleme aldığı Sokrates'in savunmasında, Sokrates'in, beraatını sağlamak için bir çabaya girişmemesinin nedenini açıklarken şu ifadelerle yer verir:

“Benim de akrabalarım var...Buna rağmen beraatımı sağlamak adına onlardan hiçbirini buraya getirtmiyorum. Niçin bunlardan hiçbirini yapmak istemiyorum? Kibirli olduğumdan değil siz Atinalı erkekler; sizleri küçümsediğim için de değil. Ölümden korkup korkmadığımı bir yana bırakalım: Ünümüzün, şanımızın bir önemi varsa, bu yaşında ve hak etmiş olayım olmayayım, bilge olarak tanımlandığıma göre, böyle herhangi bir şey yapmam ne ben ne sizler ne de devlet için iyi olur...Aranızda bilgeliği, cesareti ya da başka bir özelliği ile ün salmış görünenler...ölüme mahkum edilmemeleri halinde ölümsüz olacaklarını sanıyormuşçasına çok tuhaf şeyler yapan insanlar gördüm. Bunlar sanıyorum ki, devleti utandırmaktan başka bir şey yapmıyorlar ve böyle olunca da bazı yabancılar, kendi yurttaşlarını devlet işlerinde ve öteki herhangi yüksek kamu-resmi makamlarda görevlendirilirken öncelik tanıdıkları mükemmel, liyakatli Atinalıların, hiçbir yönden karılardan farklı olmadıklarını sanabilirler” (Platon, 2005).

*Polis*¹, Antik Yunan coğrafyasında siyasi, sosyal, dini, ekonomik bir üst belirleyen olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki Antik Yunan'da ne dinin ne siyasetin ne de ekonominin polisi aşır evrenselleşemediği görülmektedir. Kent devleti, yalnızca Antik Yunan'a has bir toplumsal yapıya işaret etmemekte, tarihsel gelişme içerisinde uygar kent toplumuna geçişle birlikte oluşmaktadır (Şenel, 1995). Her ne kadar, kent devletleri kadim uygarlıklara ev sahipliği yapan

¹ Çalışmada Antik Yunan kent devletlerine “polis” olarak yer verileceği için çalışmanın geri kalanında polis kelimesi italik biçimde yazılmayacaktır.

Mezopotamya gibi bölgelerde de ortaya çıkmış olsa da bunların bir süre sonra bağımsızlıklarını yitirip merkezi imparatorluklara dahil oldukları görülmektedir (Arslan, 2006). Bu türden kent devletleri, Antik Yunan polislerinin aksine kalıcı olamamışlardır. Wood, polisin özgünlüğünün temel kaynağını, poliste oldukça yalın bir devlet yönetimi anlayışının var olmasına bağlar. Şöyle ki, polislerde politik ilişkiler temelinde, kendi kendisini idare eden bir yurttaşlar topluluğu bulunur ve dereceleri her polise göre farklılaşmakla² birlikte politik ilişkiler ana olarak hükmedenler ile hükmedilenler ya da yönetenler ile yönetilenler arasında değildir (Wood, 2013). Esasen çalışma bağlamında, “yönetenler ile yönetilenler” arasındaki ilişkilerin poliste olduğunu, fakat bu ilişkilerin polisle özdeşleştirilmeyen zorunluluklar alanına sıkıştırıldığını söylemenin daha doğru olacağı düşünülmektedir.

Polis, Yunan siyasi düşüncesinin gelişiminin temel itici gücü olarak nitelendirilebilir. Bu doğrultuda, siyaset felsefesinin ve siyaset biliminin kurucusu olarak ünlenen Yunan filozoflarının da temel hareket noktalarının polis düzeninin devamlılığını sağlamak olduğu söylenebilir. Arslan, polisi; “Yunanlıların siyasal ve sosyal alanda ortaya koydukları en önemli yenilik” olarak tanımlar (Arslan, 2006). Ünlü Atinalı devlet adamı olan Perikles için kent ya da şehir anlamlarını karşılayacak polis sözcüğü, coğrafi olarak bir yere işaret etmesinin oldukça ötesinde, “insanların birliğe ulaştıkları yer”i ifade eder (Senett, 2008). Polisin tam anlamıyla sıradan bir kent devleti olarak tanımlanamamasının ardında da bu birlik düşüncesinin önem arz ettiği söylenebilir. Birlik düşüncesi bizi polisi, tipik bir devlet yapılanması gibi kendisini oluşturan unsurlardan özerkleşen bir siyasi birim olarak değerlendirmemeye götürmektedir. Aksine polis, bu unsurların ancak siyasi birimin bir harcı olarak anlamlandırılabilirdiği bir oluşumdur. Bu bağlamda polisin, poliste bulunan unsurların mekanik bir birleşimine ya da bu unsurlardan azade bir varoluşa indirgenemeyeceği açıktır. Wood’un belirttiği üzere, dönemin uygarlıklarının aksine, Antik Yunan polislerinde politika ile üretim arasında, üretimin politik faaliyetlerden dışlanması anlamında keskin bir ayırım yoktur. Poliste de politika ile üreticiler arasında dikey ilişkinin kurulduğu devletler gibi, doğrudan üreticilerin emeklerinin üzerine konulması gibi durumlar yaşanmakla birlikte, polisi farklı kılan şey, üretici olan köylü ile lord olarak tanımlanabilecek büyük toprak sahiplerinin aynı yurttaşlık çatısı altında birleşebilmesidir (Wood, 2013).

Böylece, Antik Yunan’da yurttaşlar polise şiddetli bir tabiiyet geliştirmekte, bu durum ise Yunan polislerinin birleşmeyerek kendine özgü bir birim olmasına yol açmaktadır (Şenel, 1995). Polis, bir yurttaşlar topluluğu olarak eski iktidar ilişkilerinin ötesinde şekillenmektedir. Yurttaşlığın yalnızca aristokratlara özgü olmaması ile tüm yurttaşlığın aynı katman içerisinde yoğunlaşması, yani polisin bir akrabalık, soy bağları yerine yurttaşlık bağlarına dayanması *demos* kavramını öne çıkarmaktadır. *Demos*, yani halk, artık siyasi mücadelenin merkezindedir (Wood, 2013). *Demos* için yurttaşlık demek ancak polisin varlığıyla mümkün olan bir şeydir. Bu sebeple Antik Yunan’da yurttaşlık demek polis, polis demek yurttaşlık demektir. Yurttaşlık dışında kalan alan yalnızca bir zorunluluklar alanından ibarettir. Poliste kamusal-özel alan ayrımı olmaması ve polis yurttaşlarının devlete bağlılıkları Sparta polisi üzerinden görülmeye çalışılabilir. Müfid Mansel’in ayrıntılı bir şekilde anlattığı üzere, Spartalıların tüm toplumsal kuralları, kişilerin kendilerini her koşulda polise vakfetmeleri, tamamen kamusal bir varlık olmalarını sağlamak üzerinedir. Doğumdan itibaren, polisin kuşatıcılığı ortaya çıkar ve “kusurlu” dünyaya gelen bebekler polis kuralları gereğince kıyı köşe bir bölgede ölüme terk edilirdi. Bunun yanında erkek çocuklar henüz yedi yaşında ailelerinden alınarak askeri birliklere teslim edilir, buralarda çocuklara spordan okuma-yazmaya türlü eğitimler verilir, çocuklar acıya alıştıırılabilmek için kırbaçla dövülür, bu esnada ses çıkarmamaları beklenir,

² Wood, yurttaş topluluğunun Atina’da daha geniş, Girit ya da Sparta’da daha dar bir çerçevede oluştuğunu belirtir (Wood, 2013).

bunun yanında zekâ ve inandırıcılıklarını artırmak için hırsızlık yapmaya zorlanır, 20 yaşında geldiklerinde ise orduya alınır, tüm zamanlarını savaş ve spor alıştırmaları ile geçirirlerdi. Aynı zamanda gençler ve ihtiyarların sürekli bir arada yaşamaları sağlanarak dayanışma duyguları güçlendirilmeye çalışılırdı. Tüm Spartalılar (yurttaşlar) herhangi bir görevi tereddütsüz yerine getiren ve vakti geldiğinde polis için canından olmayı büyük bir onur olarak gören yurttaşlar şeklinde yetiştirilmekteydi (Mansel, 2004).

Solon reformları, polis düzeninin sağlanmasında oldukça önemli bir adımdır. Yurttaş köylülerin borç köleliğinin³ kaldırılmasıyla birlikte, Solon'un Atina'da adeta devrimsel bir dönüşüme imza attığını söylemek mümkündür. MÖ 594 yılında yasa yapıcı olarak görevlendirilen Solon'un gerçekleştirdiği reformlar ile, yurttaşlık statüsü artık sağlam temellere dayandırılır ve bu doğrultuda özgür bir babadan gelen kimsenin köle haline getirilememesi temel bir prensip halini alır (Ağaoğulları, 2013). Solon, tüm yurttaşları servetlerine göre dört sınıfa ayırmaktadır. Şöyle ki, 500 kile buğday ya da aynı miktarda zeytinyağı veya şarap üretenler birinci sınıfa, bu ürünlerden 300 kile üretenler (*hippeisler*) ikinci sınıfa, 150 kile üretenler (*zeugitesler*) üçüncü sınıfa ve daha az üretenler (*thetesler*) ise dördüncü sınıfa dahil edilmekte, ilk üç sınıftan olanlar devlet memuru olabilirken, yalnız birinci sınıftan olanlar üst düzey yönetici yani *arkhon* olabilme hakkına, *thetesler* ise sadece halk meclislerine ve mahkemelere girme hakkına sahip olmaktadır (Mansel, 2004). Solon reformlarının ardından, yurttaşlığın aristokrasi ile yoksul köylüyü bir statüde birleştirmesiyle *isonomia* ve *isegoria* kavramları ortaya çıkmıştır. *İsonomia* yasal olarak eşitlik hakkı ile ilgiliyken, *isegoria* ise tüm yurttaşların herhangi bir konuda, özellikle de devletle ilgili konularda söz söyleme eşitliğini ifade etmektedir (Ağaoğulları, 2013). Kleisthenes, Atina'da MÖ 508 yılında yaptığı reformlarla kamusal konularda yurttaşların kamusal söze iştirakinde eşitliğe sahip olduğunu yani, *isegoria* ilkesinin geçerli olduğunu belirtirken, bu durumun poliste zaman zaman *parhesia* adı verilen eşitlik ilkesi gözetilmeden konuşmada özgürlük ilkesine evrildiği görülmekte ve Sennett'in ifade ettiği üzere tek başına özgürlük, demokrasiye yeterli olamayacağı için retorikle insanların istediğini yaptırabilmesi ihtimaline göz kırpmaktadır (Sennett, 2008). Bu bağlamda Aristoteles'in; "Daha sonra, dileyen her Atinalı ortaya atılan düşünceler hakkında konuşabilsin diye, yasalara aykırı davranışlardan dolayı açılan davaları, rejimi yıkmaya teşebbüs suçlamalarını ve mahkeme önüne çağrılmaları kaldırdılar" (Aristoteles, 2013) ifadelerinden de anlaşıldığı üzere, bu durum polisi tehlikeye atan bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Yani esas biçimini korumasının üzerinde önemle durulan *isegoria* ilkesinin, polis yurttaşlığının temel unsurunu oluşturduğu söylenebilir.

3. POLİSİN İKİNCİ YÜZÜ: YURTTAŞ OLMAYANLAR

Polisin kendine has duruşu ve yurttaşlardan özerk bir örgütlenmeye işaret etmemesi bizi eşitlikçi bir toplumsal yapının geçerli olduğu bir siyasal yapıya eriştirmez. Her ne kadar polisin kendine haslığı demokratik yönetim için bir etken oluşturmuşsa da bir yandan da demokrasinin yalnızca yurttaşlar için geçerli olduğu unutulmamalıdır. Hatta, Batı siyasi düşüncesinin gelişimine damga vuran Antik Yunan filozoflarından Platon ve Aristoteles, demokrasiyi hiçbir zaman ideal bir yönetim biçimi olarak tanımlamamışlardır. Platon ve Aristoteles için yönetimi oluşturan politik ve askeri katmanlarda yalnızca yönetici sınıf yer almalı, üreticiler daha çok onların ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Platon'un, "metaller mitos" ile poliste var olan ayrımları doğallaştırdığı görülmektedir:

"Bu toplumun birer parçası olan sizler, diyeceğim, birbirinizin kardeşisiniz. Ama, sizi yaratan Tanrı, aranızdan önder olarak yarattıklarının mayasına altın

³ M.Ö. 8. yy'ın sonlarında köylüler, borçlarına karşılık olarak ailelerini ve kendilerini teminat olarak göstermiş, bunun üzerine borçlarını ödeyememe durumunda köle haline gelmişlerdir (Şenel, 1995).

katmıştır. Onlar bunun için baş tacı olurlar. Yardımcı olarak yarattıklarının mayasına gümüş, çiftçiler ve öbür işçilerin mayasına da demir ve tunç katmıştır” (Platon, 2010).

Platon’un soy üzerinden doğallaştırdığı bu ayrımlar esasen Platon’a göre polis devamı için gereklidir. Polisin bu anlamda yurttaşlar arasında da organizmacı bir biçimde örgütlenmesine önem veren Platon, her sınıfın kendi üzerine düşeni gerçekleştirmesini iyi bir devlet için olmazsa olmaz olarak görür. Bununla birlikte, her ne olursa olsun yurttaşlar arasındaki ilişkiselliğin, farklı antik devletlerdeki yöneten-yönetilen ilişkisinden çok daha gelişmiş olduğu söylenebilir (Wood, 2013).

Bir yandan da ikinci yüzünün anlaşılabilmesi için polis devamı aşamasındaki dinamiklere bakmanın önemli olduğu düşünülmektedir. “Yunan Ortaçağ’ı” olarak tanımlanan MÖ 1000 ile 700 arasındaki sürecin başlarında kolektif mülkiyet, varlığını sürdürse de sonrasında özel mülkiyetin ortaya çıkmasıyla halk temelde iki katmana ayrılmış ve mal sahipleri, aristokrat sınıfı oluşturmuştur (Arslan, 2006). Aristoteles’in; “Bütün toprak bir azınlığın elindeydi ve toprağı işleyenler kirayı ödeyemediklerinde çocuklarıyla birlikte köle oluyordu. Halkın koruyucusu ilk devlet adamı olan Solon’un zamanına kadar, borçlular alacaklılara kendi bedenlerini rehin olarak göstermek zorundaydı” (Aristoteles, 2013), şeklinde tarif ettiği bu düzende mülkiyet, aristokrasiyi oluşturan kişilerdedir fakat aristokrasi, hakimiyeti altında bulunan gruplara karşı güçlü bir kurumsallığa sahip değildir. Aristokratik ve aristokratik olmayanlar arasında temel fark, mülkiyet üzerinedir ve üstüne üstlük askeri güç daha çok üretici köylülerden oluşmaktadır (Wood, 2013). Hem askeri güç konusunda üreticilerden yararlanılması hem de beslenme ihtiyacını üreticilerin sağlaması, elinde yalnızca mülk sahipliği üstünlüğü olan aristokrasi aleyhine dengeleri değiştirecektir.

Yukarıda belirtildiği gibi, Antik Yunan’da toplum dört sınıfa ayrılmıştır. Toplum, polis dışında bir gerçekliğe işaret etmediği için, polis ise yurttaşlıkla özdeşleştirildiğinden yalnızca bu dört sınıfın oluşturduğu yurttaşlar toplumsallıkla kuşatılmışlardır. Yurttaş olabilmek için, öncelikle özgür olmak gerekmektedir. Bununla birlikte bu durum her özgür kesimin yurttaş olabileceği anlamına gelmez. Poliste yurttaşlar dışında kalan kesimler toplumsallıktan sınır dışı edilenlerdir. Toplumsal-siyasal alana dahil edilmeyen kadınlar, *metoikoslar* ve köleler herhangi bir siyasal haktan faydalanamazlar (Akgün, 2012). Bu doğrultuda poliste, özgürlük kavramının farklı kesimler için farklı anlamlar içerdiği söylenebilir. Poliste kategorik olarak, yurttaşların yanında, *metoikoslar* ya da varlık koşulları *oikos* ile sıkı sıkıya bağlı olan kadınları özgür olarak tanımlamamıza sebep olan yegane unsur köle olmamalarıdır. Yalçınkaya’nın ifade ettiği üzere, Antik Yunan’da kişileri ya da polisleri karakterize etmek amaçlı ve özgürlük manasında kullanılan *eleutheria* kavramı anlamsal olarak başına buyrukluğu da ihtiva etmektedir (Yalçınkaya, 2015). Bu bakımdan *metoikoslar* ya da kadınların toplumsal rollerine bakıldığında “sakat” bir özgürlük durumunun olduğu görülmektedir. Çoğunlukla ticaret ya da zanaatla uğraşan ve poliste yaşayan yabancılar olarak tanımlanabilecek *metoikoslar*⁴ (Sparta için *periokoslar*) her türlü siyasal haktan yoksunlardır (Mansel, 2004). Yurttaşlık hakkından yararlanamayan, en basit işlerde dahi yurttaşların vasiliğine ihtiyaç duyan *metoikosların* özgürlüğünün, başına buyrukluğu içermediği ortadadır. Antik Yunan’da özgür olan ama yurttaş olmayan bir diğer kategori ise kadınlardır. Kadınların etkinliği, polis düzeninde çok daha sınırlıdır. Kadın genellikle evlendikten sonra da ya ailesinin yanında kalmaya devam etmekte ya da Sparta polisinde gördüğümüz üzere eş tarafından eve kapatılıp pasif bir yaşama maruz

⁴ *Metoikoslar*, “hukuksal bir özne” sayılmazlar, on sekiz yaşında Atina’ya gelen bir *metoikos* olan Aristoteles, ders vereceği mekana dahi ancak bir yurttaşın vesayeti sayesinde sahip olabilmıştır (Yalçınkaya, 2015).

birakılmakta, yani kadının polis için temel işlevi çocuk doğurmak, yetiştirmek ve bir süre sonra bu çocukları toplumsal düzene bırakmak şeklinde araçsallaştırılmaktadır (Mansel, 2004).

Kölelere ilişkin bilgiler, kendileri de köle sahibi olan antik entelektüellerin yazdıklarından edinildiği için, kölelerin içinde buldukları durumu anlattıkları bir metin bulunamamakta ve kölelik bu söz konusu metinlerde olağan kabul edilmektedir (Tridimas, 2023). Sınıfsallaşmanın daha az olduğu Sparta polisinde dahi, kendi içlerinde hiyerarşi bulunmayan aristokrat sınıfı ile bu sınıfa hizmet etmek amacıyla aristokratların yönetimi altında olan *helotlar* bulunur (Şenel, 1995). Kurumsal olarak kölelik, süreç içerisinde poliste çeşitli değişikliklere uğramış, köleler farklı rol ve görevlere sahip olmuşsa da bu durum nihai olarak kölenin hayatına efendisi tarafından sınırsız bir biçimde hükmedildiği gerçeğini değiştirmemektedir (Vlassopoulos, 2011). 20. yüzyılın önde gelen antik tarihçilerinden Martin Jones, Antik Yunan için nüfus sayımının ender olduğunu, bu sebeple köle ve yetişkin özgür insan sayılarına dair güvenilir bilgilerin olmadığını ifade eder. Atina için ancak dördüncü yüzyılın sonunda yaklaşık bir tahminde⁵ bulunulduğunda her üç yetişkin özgür kişiye bir köle düştüğünü ve köle nüfusunun büyük bir bölümünün ev hizmetinde yer aldığını belirtir (Jones, 1956).

Polis düzeninde, yurttaşlarla, özgür olan fakat yurttaşlık hakkı edinemeyen kesimler ve kölelere ilişkin yapılan ayırım beden üzerinden doğallaştırılmaya çalışılmaktadır. Sennett'in ifade ettiği üzere, Antik Yunan'da beden anlayışına göre, farklı sıcaklıklara sahip vücutların farklı haklara sahip olduğuna yönelik bir kabul söz konusudur. Örneğin, kadınlar ve erkekler vücut ısıları üzerinden bir ayırma tabii tutulmakta, kadınların, erkeklerin soğuk biçimleri olduğu düşünülmekte yani bu farklı haklar kendisini en bariz biçimde cinsiyet üzerinden göstermektedir. Böylece kadınların "fizyolojileri"ne göre, iç mekanların daha uygun olduğu gerekçesiyle genellikle ev içerisine kapanmak zorunda bırakıldıklarını belirten Sennett, yurttaş erkeklerin şehirlerde çıplak bir biçimde boy gösterirken, kadınların ev içinde dizlerine kadar, ev dışında ise bileklerine kadar uzanan kıyafetler giydiklerine dikkat çeker. Ayrıca, yurttaşlar tarafından kölelerin de vücut ısısının düşük olduğu düşünüldüğünden, kölelerin insani vasıflarını yitirerek, durgun zekalı ve konuşma becerisine sahip olmayan varlıklar olarak görüldüğünü ifade eder (Sennett, 2008). Köleliğin doğallaştırılmasına yönelik çaba neticesinde, kölelerin yaptığı işler fiziki ve ahlaki açıdan küçültücü görülmekte, örneğin Aristophanes'e göre Charon, doğasının kötülüğü nedeniyle köleleri sandalına almaktan bile imtina etmekte, Sparta'da köle, suçlulardan dahi daha aşağı görülmektedir (Schlaifer, 1936). Benzer şekilde Aristoteles (1993) de "Doğası kölelik olanın doğadan efendisi olan kimsenin dışında (kendine özgü) bir yararı yoktur" diyerek, köleliği doğallaştırmaya çalışmaktadır.

Polisi, diğer kent devletlerinden ayıran bir özellik olarak vurgulanan şey, yöneten-yönetilen ilişkinin farklılaşarak, yurttaşların öyle ya da böyle aynı statüde hemhal olmasının sağlanması ve bunun da polisle özdeşleşmesidir. Bu bakımdan yurttaşlığın ve polisin bu denli birbirinden ayrılmaz elementler haline gelmesinin, tam da polise içkin olan bir "yöneten-yönetilen ayrımı" sayesinde mümkün olduğu söylenebilir. Polisin oluşmasının şafağında görülüyor ki, toplumun temel birimi *oikostur*, aile üyeleri ve akrabaların olduğu, kadınların edilgin bir rollerinin bulunduğu, kölelerin hizmetkarlar olarak yer aldığı *oikosa* ilişkin konularda temel karar verici lordlardır (Wood, 2013). Sonrasında polisin işaret ettiği toplumsallık, *oikosun* topluma dahil edilmemesiyle mümkün olmuştur. Ev kökünden türeyen *oikos*, kölelikle ilgili olduğu gibi, özgür insanlara ilişkin de kullanılabilir (Finley, 1959). *Oikos*, hangi bağlamda

⁵ Jones, Atina'da dördüncü yüzyılın sonlarında yaklaşık olarak 21000 yetişkin erkek yurttaş, 10000 *metoikos*, toplam yetişkin özgür nüfusun ise 60000'in üzerinde olduğunu, çocuklarla birlikte toplam özgür nüfusun ise bu sayının en az iki katını bulduğunu ifade eder. Atina'da yetiştirilen ve ithal edilen mısırın hesaplanarak, özgür nüfusun tükettiği mısır, toplam var olan mısırdan çıkarıldığında en fazla bakılabilecek köle sayısının 20000 civarında olduğunu belirtir (Jones, 1956).

kullanılırsa kullanılsın zorunluluklar alanını ifade eder. Arendt, poliste yöneten-yönetilen fikrinin “siyaset öncesi” olduğu düşünülen zorunluluklar alanı olarak tanımlanabilecek bir özel alana ait olduğuna işaret eder (Arendt, 2009). Odysseia destanında annesine seslenen Telemakhos’un ağzından konuşan Homeros, bu düzene ilişkin çarpıcı ifadelere yer verir:

“Haydi evine git, bak işine gücüne, git dokuma tezgahına, ipliğine bak, buyur hizmetçilerine, işe göz kulak olsunlar, konuşmak erkeklere vergi, en başta bana, benim bu evin tek efendisi” (Homeros, 2008).

Polis, adeta “safralarını” *oikosa* hapsederek kendisini kutsallaştırmaktadır. Bu doğrultuda kutsalın varlığı, siyasetten dışlanarak “iyi yaşam”dan mahrum edilenin varlığına sıkı sıkıya bağlıdır. Polisin ortaya çıkmasıyla birlikte siyaset, biyolojik bir varoluşa işaret eden zorunlu yaşamla ilgili olmamıştır. Böylece karşımıza siyaset dışı bırakılmak istenenin en temelde *isegoria* ilkesinden yoksun bırakıldığı gerçeği çıkmaktadır. Sennett bu konuda, kadınların, kölelerin ve *metoikos*ların *isegoria* ilkesinden yoksun bırakılmasının bedenlerinin soğukluğuyla doğallaştırılmaya çalışıldığını belirtir (Sennett, 2008). Bu noktada Aristoteles’e kulak verilecek olursa; “İnsanı siyasal bir hayvan yapmak amacıyla bütün hayvanlar arasında yalnız ona dili, anlamlı konuşma yetisini vermiştir. Konuşmak, ses çıkartmaktan başka bir şeydir; ses çıkarma yetisi öteki hayvanlarda da vardır, bununla duydukları acı ya da hazzı anlatırlar... oysa dil, yararlı ve zararlı olanı, doğru ile yanlışı paylaşmaya yarar” (Aristoteles, 1993). Görüldüğü üzere, biyolojik bir varoluşla sınırlanan *oikos* mensupları, *isegoria* ilkesinden mahrum edilerek siyaset dışı bırakılmıştır. Bu noktada Ranciere’in belirttiği üzere; “Bir siyasal varlık olarak tanınmak istenmeyene karşı ilk yapılan, onu siyasallık işaretleri taşıyan bir varlık olarak görmemek, söylediğini anlamamak, ağızdan çıkan şeyin bir söz olduğunu duymamaktır” (Ranciere, 2007).

4. SONUÇ

Batı siyasi düşüncesinin gelişiminde temel bir uğrak olarak görülen Antik Yunan’ın, günümüz siyasi kurumlarının en saf ve ideal halini oluşturduğuna dair görüşün siyaset bilimi literatüründe önemli bir yeri olduğunu söylemek mümkündür. Bu görüşün bir inşa çabasına işaret edip etmediğini cevaplamak açısından, meseleye siyasi düşünce tarihinin kendisinin hali hazırda bir inşa çabasına denk düştüğü kabulüyle bakmanın anlamlı olacağı düşünülmektedir. Polis, yetkin bir siyasi birim olarak, modernitenin demokrasi, kamusal alan, yurttaşlık gibi kavramların adeta laboratuvarı olarak önümüze sunduğu kadim bir örnek oluşturur. Polisin modernizm için bir referans noktası olarak idealleştirilip, neredeyse modernizmin “idealar evreni”ni oluşturduğu söylenebilir. Kuşkusuz özgün bir siyasal deneyim olarak polisin siyasi düşünceler tarihi için anlamının büyüklüğünü söylemeye gerek dahi yoktur. Bununla birlikte, ideal biçimler olarak sunulan Antik Yunan demokrasisinin, yurttaşlığının ne tür bir zeminde ortaya çıktığının üzerinde durmanın meseleyi gerçekçi bir şekilde değerlendirmek açısından önemli olduğu kanısında bulunmaktadır.

Çalışmada üzerinde durulduğu gibi, polis siyasi sistemi, toplumsallığın zorunluluklar alanı ile “kirletilmemesi” ilkesi üzerinden şekillenmiştir. Bu bakımdan toplumsal olan, polise dair olduğundan, ancak yurttaşların, toplumsal düzeyde kabul gördüğü bir siyasi yaklaşım hakimdir. Antik Yunan siyasi düşüncesinde iyi devlet, iyi toplumla eşdeğer sayıldığı, iyi toplum ise iyi yurttaşla özdeşleştirildiği için, polis bu denklemin gerçekleştirileceği yegane birim olarak “kutsallaştırılmaktadır”. Kutsal olan varlığını her zaman “kutsal olmayana” borçlu olduğundan, poliste kutsal olmayanın varlığı olmazsa olmazdır. Bu bağlamda, polisin görünen yüzü yurttaşlığın erdemleri ile ilgiliyken, görünmemesi istenen yüzü zorunluluklar alanı ile ilgili olmuştur. Zorunluluklar alanına mecbur bırakılarak toplumsal alana dahil edilmeyen *metoikos*lar, kadınlar ya da köleleri birbirinden ayıran bazı özellikleri bulunmaktadır.

Metokoslar ve kadınlar poliste özgür yetişkinlerken, köleler özgür değildir. *Metokoslar* ticaret ile uğraşp her zaman bir “yabancı” oldukları yükü ile hayatlarını sürdürürken, kadınlar *oikos*’un organizasyonundan sorumlu, eve mahkum edilen ve köleler üzerinde denetim yetkisi bulunan “insan üreticileri”dir. Köleler ise bir eşya ile eşdeğer görülen, insan olarak değerlendirilmeyen canlılardır. Her ne kadar bu kategoriler arasında birtakım farklar olsa da bu üç kategorinin temel bir ortak özelliği bulunmaktadır: *İsegoria* ilkesine sahip olmamak. Polisin toplumsal yapısı sınıflı ve her yurttaşın sınıfına göre hak ve yetkilere sahip olmasına dayansa da tüm yurttaşların ortak paydası *isegoria* ilkesine yani herhangi bir konuda, özellikle de devletle ilgili konularda söz söyleme eşitliğine sahip olmalarıdır. Bu noktada, poliste zorunluluklar alanına mahkum edilen ve toplumsal alandan dışlanan yurttaş olmayanlar, bu ilkeden tamamen yoksun bırakılmışlardır. Yani, Perikles’in demokratik Atina güzellemesi yaptığı *Cenaze Söylevi*’nde dile getirdiği “söz ve eylem birliği” yalnızca yurttaşlara özgüdür.

Sonuç olarak, poliste demokrasinin ve yurttaşlığın siyasi yaşamdan mahrum bırakılanların omuzlarında yükseldiği söylenebilir. Mevzu bahis siyasi düzene omuz verenler, işlerinin hakkını verdikleri ölçüde, yurttaş o kadar yurttaş, demokrasi o kadar demokrasi haline gelmektedir. Özetle, “haklara sahip olma hakkı”na sahip olmayanların, bu haklara sahip olmamalarının dil üzerinden doğallaştırılmasının Antik Yunan siyasi sisteminin esas gerçeği olduğunu söylemenin abartılı olmayacağı düşünülmektedir. Bu noktada; “Dokuma tezgahı kendiliğinden gidip gelse, lirin mızrabı kendiliğinden çalsa o zaman ne yapımıcının işçiye gereksinimi kalırdı ne de efendinin köleye” diyen Aristoteles’e (1993), odaklanıldığında bu “doğal”lığın nasıl bir yapaylıkla malul olduğu net bir biçimde göze çarpmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ağaoğulları, M. A. (2013). *Kent devletinden imparatorluğa*. İmge Kitabevi.
- Akgün, E. (2012). Antik Yunan'da yurttaşların özgürlüğünün temeli olarak demokrasi. V. Çelgin ve E. Akyürek Şahin (Ed.), *Eskiçağ Yazıları II* içinde (s.53-66). Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Arendt, H. (2009). *İnsanlık durumu*. B. S. Şener (Çev.). İletişim Yayınları.
- Aristoteles (1993). *Politika*. M. Tunçay (Çev.). Remzi Kitabevi Yayınları.
- Aristoteles (2013). *Atinalıların devleti*. Ari Çokona (Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Arslan, A. (2006). *İlkçağ felsefe tarihi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Atayman, V. (2005). Platon. V. Atayman (Ed.), *Sokrates'in Savunması* içinde (s. 5-74). İstanbul: Bordo-Siyah Yayınları.
- Finley, M. I. (1959). Was Greek civilization based on slave labour?. *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, H.2, 145-164.
- Homer (2008). *Odyseia*. A. Erhat-A. Kadir (Çev.). Can Yayınları.
- Jones, A. H. M. (1956). Slavery in the Ancient World. *The Economic History Review*, 9(2), 185-199.
- Mansel, A. M. (2004). *Ege ve Yunan tarihi*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Platon (2005). *Sokrates'in savunması*. C. Çetinkaya (Çev.). Bordo-Siyah Yayınları.
- Platon (2010). *Devlet*. S. Eyüboğlu ve M. A. Cimcoz (Çev.). Türkiye İş bankası Kültür Yayınları.
- Ranciere, J. (2007). *Siyasal kıyısında*. A. U. Kılıç (Çev.). Metis Yayınları.
- Schlaifer, R. (1936). Greek theories of slavery from homer to aristotle. *Harvard Studies in Classical Philology*, 47, 165-204.
- Senett, R. (2008). *Ten ve taş: Batı uygarlığında beden ve şehir*. T. Birkan (Çev.). Metis Yayınları.
- Şenel, A. (1995). *Siyasal düşünceler tarihi*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Tridimas, G. (2023). Choice of slavery institutions in ancient Greece: Athanian chattels and spartan helots. *Journal of Institutional Economics*, 19, 820-836. <https://doi.org/10.1017/S174413742300019X>
- Vlassopoulos, K. (2011). Greek Slavery: From domination to property and back again. *Journal of Hellenic Studies*, 131, 115-130. <https://doi.org/10.1017/S0075426911000085>
- Wood, E. M. (2013). *Yurttaşlardan lordlara: Eskiçağdan ortaçağa batı siyasi düşüncesinin toplumsal tarihi*. O. Köymen (Çev.). Yordam Kitap.

Yalçınkaya, A. (2015). Yunan uygarlığı içinde polis ve siyaset. M. Ali Ağaoğulları (Ed.), *Sokrates'ten Jakobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler* içinde (s.19-90). İletişim Yayınları.

YAYIM ALANI, YAZIM KURALLARI ve YAZILARIN DEĞERLENDİRME SÜRECİ

YAYIM ALANI

Dergi, sosyal bilimlerin çeşitli disiplinlerinde yapılan bilimsel nitelikli çalışmaları yayımlar.

YAZIM KURALLARI

1. Çalışmalar 4000 ile 9000 kelime arasında olmalıdır.
2. Gönderilecek çalışmaların daha önce yurt içi veya yurt dışında herhangi bir yerde yayımlanmamış olması gerekir. Fakat bilimsel toplantılarda (kongre, sempozyum, seminer vb.) sunulan ve tam metni yayımlanmamış bildiriler, sunulduğu yer ve tarih belirtilmek şartıyla kabul edilir.
3. Yazıların <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ufuksbedergi> adresi üzerinden gönderilmesi gerekmektedir.
4. Ulakbim TR DİZİN kararları doğrultusunda dergimize yüklenecek çalışmalarda etik kurul izni onay belgesi talep edilmektedir. Yazarların bunu makalelerinde belirtmeleri ve belgelendirmeleri gerekmektedir. Ayrıntılı bilgiye dergi web adresi üzerindeki "Etik İlkeler ve Yayın Politikası" sekmesinden ulaşılabilir.
5. Yazılar; Microsoft Word'de tek satır aralığı, paragraftan sonra "10 nk" aralık, Times New Roman ve 12 punto; kâğıt ölçüsü A4 olacak şekilde hazırlanmalıdır. Metin içinde yer alacak şekiller ve tabloların bu ölçülere uyması gerekmektedir.
6. Makale içerisinde bölüm sonu, sayfa sonu gibi kesmeler kullanılmamalıdır. Sayfalara sayfa numarası konulmamalıdır.
7. Türkçe çalışmalarda, yazının başlığı ve yazar ad(lar)ının altında 150 – 200 kelimelik bir Türkçe öz ve anahtar kelimeler yer almalı; bunu takiben İngilizce başlık, öz ve anahtar kelimeler verilmelidir. İngilizce çalışmalarda, yazının başlığı ve yazar ad(lar)ının altında 150 - 200 kelimelik bir İngilizce öz ve anahtar kelimeler yer almalı; bunu takiben Türkçe başlık, öz ve anahtar kelimeler verilmelidir. Her iki öz de tek satır aralığı ve 11 punto ile yazılmalıdır. Anahtar kelimeler, 3 ile 5 kelime arasında olmalıdır.
8. Kaynaklara göndermeler dipnotlarla veya metnin içinde açılacak ayrıçlarla yapılabilir.
9. Makalede yer alan ekler, metodolojik ayrıntıları ve ek bilgileri içermelidir. Birden fazla ek olduğu durumda EK A, EK B başlıkları kullanılmalıdır. Eklere kaynaklardan sonra yer verilmelidir. Makalenin tamamı için okuyucuya bilgi verecek mahiyette ve makale başlık sayfasında yer alması uygun görülen 20 – 25 kelimelik kısa anlatım, özet bölümünün ardından yazılmalıdır.
10. Yazarın akademik unvanı, görevi, bağlı bulunduğu kuruluş elektronik posta adresi ilk sayfanın altına 10 puntoluk dipnotla yazılmalıdır.
11. Tablo ve şekillere başlık ve sıra numarası verilmeli, başlıklar tablo için üstte, şekiller için ise altta yer almalıdır.
12. Denklemlere sıra numarası verilmelidir. Sıra numarası yay ayrıç içinde ve sayfanın sağ tarafında yer almalıdır.
13. Sayfa kenar boşlukları üst: 2.5cm, alt: 2.5cm; sol: 2,5 cm, sağ: 2,5 cm olmalıdır. Sayfalara sayfa numarası konulmamalıdır.
14. Yazı, Giriş bölümüyle ikinci sayfadan başlamalı ve uygun bölümlere ayrılmalıdır. Bölümler, ardışık olarak numaralandırılmalıdır. Özetler ve makale başlıkları dahil bütün başlıklar 12 punto büyüklüğünde yazılmalıdır. Bölüm başlıkları numaralarıyla birlikte büyük harflerle ("1. GİRİŞ" şeklinde) yazılmalıdır. Gerekli durumlarda bölümler alt bölümlere ayrılabilir. Alt bölümler, her bölüm içinde bölüm numarası da kullanılarak "1.1", "1.2" şeklinde numaralandırılmalıdır. Alt bölüm başlıkları numaralarıyla birlikte her kelimenin ilk harfi büyük olacak şekilde sola dayalı olarak yazılmalıdır. Son bölüm, Sonuç(lar)/Tartışma bölümü olmalı ve bu bölümü takiben Kaynakça ile varsa Teşekkür ve Ekler yer almalıdır. Not: İsteğe bağlı olarak şekil listesi ve tablo listesi kaynakçadan hemen önce verilebilir.
13. +Notasyon (işaretlerle gösterim) ve kısaltmalar ilgili bilim alanının standart notasyon ve kısaltmaları olmalı veya metin içinde ilk geçtiği yerde tanımlanmalıdır. Gerekli durumlarda, notasyon ve kısaltmalar Giriş bölümünde veya bu bölümü izleyen ayrı bir bölüm içinde verilebilir.

14. Tüm çizimler, haritalar, grafikler, fotoğraflar, vb. şekil olarak değerlendirilmelidir. Şekiller, ardışık olarak numaralandırılmalıdır. Bunlara metin içinde "Şekil 1." şeklinde atıfta bulunulmalıdır. Her bir şekil için uygun bir başlık kullanılmalı ve başlık şeklin altına numarasıyla birlikte yazılmalıdır.

15. Tablolar ardışık olarak numaralandırılmalıdır. Tablolara metin içinde numaralarıyla "Tablo 1." şeklinde atıfta bulunulmalıdır. Her bir tablo için uygun bir başlık kullanılmalı ve bu başlık tablonun üzerine numarasıyla birlikte yazılmalıdır.

16. Başka eserlere yapılan atıflar aşağıdaki iki şekilden biri tercih edilerek gösterilebilir:

- A. Metin içinde başka eserlere yapılan atıflar;
- Yazar soyadı ve yıl kullanılarak "(Yazar, 2010)" şeklinde yapılmalıdır.
 - İki yazarlı eserlerde iki yazarın soyadı ve yıl "(Yazar ve Yazar, 2009)" şeklinde kullanılmalıdır.
 - Daha çok yazarlı eserler, yalnızca ilk yazarın soyadı verilerek "(Yazar vd., 2023)" şeklinde verilmelidir.
 - Doğrudan alıntıların 3 satırı geçmesi durumunda iki çift tırnak işareti arasında ("..") şeklinde yazılacaktır.

Örnek:

Kontrol ortamı (çevresi); kurumsal (örgütsel) biçimler bütünü örgütteki insanların kontrol bilincine yansıyışını ifade eder (Erdoğan, 2005).

17. Açıklama Dipnotu:

Bilgi ve açıklama dipnotu sayfa altında ve (*) işareti ile gösterilir. Açıklama dipnotlarının gereğinden fazla verilmemesi gerekmektedir.

18. Kaynakça yazımında aşağıdaki hususlara dikkat edilecektir:

- "KAYNAKÇA" başlığı sola hizalı, tüm harfleri büyük, kalın yazılmalıdır.
- **Kaynakça yazımında APA'nın güncel versiyonu kullanılmalıdır.**
- Atıfta bulunulan eserler "Kaynakça" bölümünde ilk yazarın soyadına göre alfabetik liste olarak sıralanmalıdır.
- İlk yazarı aynı olan eserlerde sıralamayı belirlemek için sırasıyla ikinci ve daha sonra gelen yazarların soyadları kullanılmalıdır.
- Tüm yazarları aynı olan eserler yılına göre eskiden yeniye doğru sıralanmalıdır. İlk yazarı ve yılı aynı olan üç ve daha fazla yazarlı eserler de aynı şekilde ayrılmalıdır.
- Kaynakçada tüm yazarların soyadları ve diğer adlarının ilk harfleri yer almalıdır.

YAZILARIN DEĞERLENDİRME SÜRECİ

1. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nde, en az 2 (iki) hakem tarafından incelenip "Yayımlanabilir" oluru alınmış bilimsel makaleler yayımlanır.
2. Hakemler yazıları; özgünlük, bilimsel katkı, ilgili literatürden yararlanma düzeyi, bilimsel makale hazırlama düzenine uygunluk, (varsa) alan araştırmasında kullanılan yöntem ve bulguları, üslup ile önemli buldukları diğer unsurlar açısından değerlendirerek yazılı görüşlerini Editör Kuruluna iletirler.
3. Hakemler tarafından düzeltme talep edilirse düzeltmelerin Editör Kurulunun uygun gördüğü sürede tamamlanıp tekrar gönderilmesi beklenir. Düzeltilmiş makaleler yeniden hakemlerin görüşüne sunulabilir.
4. "Yayımlanabilir" kararı verildikten sonra yazı yayım sırasına alınır ve bu durum yazar(lar)a bildirilir.
5. Dergide örnek olay incelemeleri, raporlar, bilimsel etkinlikler hakkında haberler, kitap tanıtım ve eleştirileri, yayım duyuru ve özetleri, önceden yazılmış bir makaleye getirilen ekler, eleştiri ve yorumlar, yanıtlar ve eleştirilere cevaplar da yer alabilir.
6. Bilimsel makalelerden ayrı yayımlanacak bu tür yazıların dergide yayımlanması ile ilgili karar, Hakem raporu aranmaksızın Editör Kurulu tarafından verilir.
7. Dergiye gönderilen tüm yazılar önce Editör Kurulu tarafından ön değerlendirmeye alınır. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi kapsamında yer alması öngörülmuş konular ile doğrudan ilişkili olmayan ya da bilimsel bir yazı biçiminde içerik ve şekil açısından uygun olmayan yazılar, Editör Kurulu tarafından hakemlik süreci başlatılmadan geri çevrilir ya da ilgili değişiklik önerilerinde bulunulur.
8. Bilimsel çalışmalar, Türkçe veya İngilizce hazırlanabilir.
9. Yayımlanacak makalelerde esasa ilişkin olmayan düzeltmeler yapılabilir.
10. Makalesi yayımlanan yazarlara telif ücreti ödenmez.
11. Makalelerin yazarları ve makaleleri değerlendiren hakemlerin isimleri karşılıklı olarak gizli tutulur.

DERGİMİZİN TARANDIĞI İNDEKSLER

Academic Resource Index (ResearchBib)

CiteFactor
Academic Scientific Journals

CiteFactor

Dergimiz TRDizin değerlendirme sürecindedir.